

Universitaire Lerarenopleidingen

**Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen,
Rijksuniversiteit Groningen**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q462

© 2014 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de educatieve masteropleidingen en de educatieve minor van de Rijksuniversiteit Groningen	5
Administratieve gegevens van de opleidingen en de educatieve minor	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen en de minor.....	13
Samenstelling van het panel.....	13
Werkwijze van het panel	15
Bijzonderheden van het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen.....	17
Samenvattend oordeel van het panel.....	19
Organisatie van de educatieve masteropleidingen en educatieve minor	29
Deel I – Masteropleidingen	31
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	33
Algemeen eindoordeel per opleiding.....	54
Deel II – Educatieve minor.....	55
Beoordeling van de educatieve minor aan de hand van het Beoordelingskader voor de educatieve minoren.....	57
Bijlagen.....	61
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	63
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	65
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	79
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	81
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen.....	83
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	85
Bijlage 7: Bestudeerde eindwerken en documenten.....	91

Dit rapport is vastgesteld op 3 december 2014.

Rapport over de educatieve masteropleidingen en de educatieve minor van de Rijksuniversiteit Groningen

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO en het Beoordelingskader educatieve minoren van de NVAO (d.d. 15 juli 2013).

Administratieve gegevens van de opleidingen en de educatieve minor

Categorie 1: Masteropleidingen Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs

Masteropleiding LVHO Aardrijkskunde

Naam van de opleiding:	LVHO Aardrijkskunde
CROHO-nummer:	68500
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Algemene Economie

Naam van de opleiding:	LVHO Algemene Economie
CROHO-nummer:	68501
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LHVO Biologie

Naam van de opleiding:	LHVO Biologie
CROHO-nummer:	68502
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Duits

Naam van de opleiding:	LVHO Duits
CROHO-nummer:	68503
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Engels

Naam van de opleiding:	LVHO Engels
CROHO-nummer:	68504
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Frans

Naam van de opleiding:	LVHO Frans
CROHO-nummer:	68517
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Fries

Naam van de opleiding:	LVHO Fries
CROHO-nummer:	68527
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting

Naam van de opleiding:	LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting
CROHO-nummer:	68506
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	68519
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen

Naam van de opleiding:	LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen
CROHO-nummer:	68509
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Management en Organisatie

Naam van de opleiding:	LVHO Management en Organisatie
CROHO-nummer:	68518
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Natuurkunde

Naam van de opleiding:	LVHO Natuurkunde
CROHO-nummer:	68511
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Nederlands

Naam van de opleiding:	LVHO Nederlands
CROHO-nummer:	68512
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Scheikunde

Naam van de opleiding:	LVHO Scheikunde
CROHO-nummer:	68513
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVHO Wiskunde

Naam van de opleiding:	LVHO Wiskunde
CROHO-nummer:	68516
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Categorie 2: Masteropleidingen tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad

Masteropleiding LVOE Aardrijkskunde

Naam van de opleiding:	LVOE Aardrijkskunde
CROHO-nummer:	60204
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd

Masteropleiding LVOE Duitse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Duitse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60631
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2015

Masteropleiding LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen

Naam van de opleiding:	LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen
CROHO-nummer:	60651
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Engelse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Engelse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60632
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Filosofie

Naam van de opleiding:	LVOE Filosofie
CROHO-nummer:	60238
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Franse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Franse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60633
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Friese Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Friese Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60634
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Geschiedenis

Naam van de opleiding:	LVOE Geschiedenis
CROHO-nummer:	60635
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60636
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Maatschappijleer

Naam van de opleiding:	LVOE Maatschappijleer
CROHO-nummer:	60243
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Nederlandse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Nederlandse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60637
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Masteropleiding LVOE Spaanse Taal en Cultuur

Naam van de opleiding:	LVOE Spaanse Taal en Cultuur
CROHO-nummer:	60320
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Groningen
Varianten:	voltijd, deeltijd

Educatieve minor

Niveau van de minor:	Beperkte tweedegraadsbevoegdheid onderbouw HAVO en VWO, i.c.m. vakinhoudelijke bacheloropleiding
Oriëntatie van de minor:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten binnen minor:	30 EC
Locatie:	Groningen
Variant:	voltijd

De educatieve minor is een keuzeonderdeel binnen de onderstaande bacheloropleidingen:

Bacheloropleiding	CROHO-nummer	Schoolvak
B Sociologie	56601	Maatschappijleer
B Sociale Geografie en Planologie	56838	Aardrijkskunde
B Wiskunde	56980	Wiskunde
B Sterrenkunde	50205	Wiskunde
B Technische Wiskunde	56965	Wiskunde
B Natuurkunde	50206	Natuurkunde
B Sterrenkunde	50205	Natuurkunde
B Technische Natuurkunde	56962	Natuurkunde
B Scheikunde	56857	Scheikunde
B Life Science and Technology	56286	Scheikunde
B Scheikundige Technologie	56960	Scheikunde
B Biologie	56860	Biologie
B Life Science and Technology	56286	Biologie
B Informatica	56978	Informatica
B Griekse en Latijnse Taal en Cultuur	56003	Klassieke Talen
B Friese Taal en Cultuur	56012	Fries
B Geschiedenis	56034	Geschiedenis
B Romaanse Talen en Culturen	56074	Spaans
B Romaanse Talen en Culturen	56074	Frans
B Nederlandse Taal en Cultuur	56804	Nederlands
B Engelse Taal en Cultuur	56806	Engels

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Rijksuniversiteit Groningen
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen en de educatieve minor

De vereiste kwantitatieve gegevens zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van het panel

Het panel voor de clusterbeoordeling Universitaire Lerarenopleidingen bestond in totaal uit 24 panelleden:

Voorzitters:

- Prof. dr. Wim Jochems, emeritus hoogleraar Onderwijsinnovatie, en voormalig hoogleraar-directeur, Eindhoven School of Education, Technische Universiteit Eindhoven;
- Prof. dr. Antonia Aelterman, ere-hoofddocent Vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent.

Panelleden (op alfabetische volgorde achternaam):

- Prof. dr. Ivo Arnold, hoogleraar Economic Education en vice-decaan Erasmus School of Economics, Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Dhr. Martien Bos MA (studentlid) student lerarenopleiding Nederlands, Vrije Universiteit Amsterdam;
- Prof. dr. Herman van den Bosch, hoogleraar managementwetenschappen, faculteit Managementwetenschappen, Open Universiteit;
- Prof. dr. Carla van Boxtel, coördinator masteropleiding Academisch Meesterschap, Universiteit van Amsterdam en directeur Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken (LEMM);
- Drs. Dick Bruinzeel Msc, voorzitter bestuur Stichting Werkkring, voorzitter college van bestuur Stichting CVO Alkmaar en omstreken, en voorzitter stuurgroep Academische Opleidingsschool Noord Holland-West;
- Dr. ir. Jaap Buitink, voormalig hoofd Universitaire Lerarenopleiding aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. Harrie Eijkelhof, hoogleraar-directeur Freudenthal Institute for Science and Mathematics Education, Faculteit Bètawetenschappen, Universiteit Utrecht;
- Prof. dr. Jean-Pierre de Greve, voorzitter van de commissie 'Education and Capacity Building' van de International Astronomical Union en hoogleraar astrofysica, Vrije Universiteit Brussel;
- Ir. Kees Kloet, rector-bestuurder Christelijk Lyceum Veenendaal;
- Dr. ir. Lenie Kneppers, docent Interfacultaire Lerarenopleiding en onderzoeker Research Institute Child Development and Education, Universiteit van Amsterdam;
- Dr. ir. Alma Kuijpers MSc (studentlid), voormalig student lerarenopleiding scheikunde, Universiteit Leiden (2011-2013), docent Chemie, Institute for Life Sciences & Chemistry, Hogeschool Utrecht;
- Mevr. Hanneke Kuipers Msc (studentlid), student lerarenopleiding Aardrijkskunde, Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. Jaap van Marle, ex-decaan faculteit Cultuurwetenschappen aan de Open Universiteit Nederland;

- Mevr. Chelsea O'Brien MA (studentlid), voormalig student lerarenopleiding Grieks en Latijn, Universiteit van Amsterdam (2012-2013), docent Latijn, Grieks en Klassieke Vorming, SG Huizermaat, Huizen;
- Prof. dr. Jules M. Pieters, emeritus-hoogleraar, ELAN, Instituut voor Lerarenopleiding, Wetenschap- en techniekcommunicatie & Onderwijspraktijk, Universiteit Twente;
- Drs. Geert Popma, voorzitter van het College van Bestuur Stichting Apeldoorns Voortgezet Openbaar Onderwijs (AVOO);
- Dr. Frank Rob, voormalig voorzitter College van Bestuur Atlas College, Noord-Holland (tot juni 2013);
- Drs. Paul Scheltes, docent masteropleiding Professioneel Meesterschap, Centrum voor Nascholing, Amsterdam;
- Prof. dr. Peter Sloep, hoogleraar Welten-instituut en Lerarenuniversiteit Open Universiteit; en voormalig programmaleider onderzoek en development technology enhanced learning, Open Universiteit;
- Prof. dr. Marc de Vries, hoogleraar Science Education en bijzonder hoogleraar Reformatorische Wijsbegeerte, TU Delft;
- Drs. Kerensa de Waele, opleider in de academische opleidingsschool en docent Nederlands, Canisius College Nijmegen.

Gezien de omvang van het cluster is ervoor gekozen om het panel te laten leiden door twee voorzitters. Professor Wim Jochems trad op als voorzitter tijdens de bezoeken aan Tilburg University, Wageningen Universiteit, de Universiteit Twente, de Universiteit Leiden, de Radboud Universiteit Nijmegen en de Vrije Universiteit Amsterdam. Professor Antonia Aelterman was voorzitter bij de bezoeken aan de Universiteit Utrecht, de Universiteit van Amsterdam, Maastricht University, de Open Universiteit Nederland en de Rijksuniversiteit Groningen.

Voor ieder bezoek werd een subpanel samengesteld op basis van expertise en beschikbaarheid. Eventuele belangenconflicten werden onderzocht en voorkomen. Ieder subpanel bestond uit minimaal vijf panelleden.

Ieder subpanel werd op dezelfde manier ingericht. De voorzitters beschikken beide over algemene onderwijskundige expertise. Daarnaast bestond ieder panel uit een werkvelddeskundige, een studentlid en (vak)didactische/domeinexperts. Bij het invullen van de vakdidactische expertise in het panel is uitgegaan van een onderscheid tussen het alfa-, het bèta- en het gammadomein. Wanneer het panel niet over de noodzakelijke expertise beschikte om alle opleidingen (en de educatieve minor) van een instelling te beoordelen, kon het besluiten om een onafhankelijke en deskundige referent in te schakelen. De NVAO heeft ingestemd met een werkwijze waarbij het initiatief voor het identificeren van hiaten in (vak)didactische expertise bij het panel zelf lag. Het panel beoordeelde de vakdidactiek en het beleid van de universiteit met betrekking tot vakdidactisch onderzoek aan de hand van onder andere de kritische reflecties, de vakdidactische cursus- en toetsmaterialen, de vakdidactische eindwerken en de CV's van docenten. Het panel besloot op basis hiervan of het noodzakelijk was een referent in te schakelen.

Clustercoördinatoren van de clustervisitatie Universitaire Lerarenopleidingen waren de QANU-medewerkers drs. Linda te Marvelde (onderwijscoördinator) en Adrienne Wieldraaijer-Huijzer MA (projectcoördinator). Zij werden in hun werkzaamheden ondersteund door Judith Huisman MA (assistent-projectleider). Drs. José van Zwieten trad op als secretaris van het panel tijdens de bezoeken aan Tilburg University, de Universiteit

Utrecht en de Universiteit van Amsterdam. Bij de bezoeken aan de Universiteit Twente, de Radboud Universiteit Nijmegen, de Open Universiteit Nederland en de Rijksuniversiteit Groningen trad drs. Renate Prenen op als secretaris. Drs. Esther Poort was secretaris tijdens de bezoeken aan Wageningen University, de Universiteit Leiden, Maastricht University en de Vrije Universiteit Amsterdam.

De curricula vitae van de leden van het panel zijn opgenomen in Bijlage 1.

Werkwijze van het panel

Voorbereiding

Het panel hield haar formele startvergadering op 28 januari 2014. Tijdens de startvergadering werd het panel geïnstrueerd en werden het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling en het Beoordelingskader educatieve minoren toegelicht. Ook werd het domeinspecifieke referentiekader van de universitaire lerarenopleidingen besproken. Het domeinspecifieke referentiekader is opgenomen in Bijlage 2.

Veel kritische reflecties in het cluster kenmerkten zich door een hoog aggregatieniveau. De beschrijving van opleidingen en minoren was daarom vaak, met name op het gebied van de vakdidactiek, erg algemeen. Eén van de QANU-coördinatoren inventariseerde de kritische reflecties van alle opleidingen bij ontvangst telkens met een checklist op kwaliteit en op ontbrekende informatie, alvorens deze door te sturen naar de commissieleden. Op basis van deze inventarisatie werd er extra informatie opgevraagd die door de universiteiten (zoveel mogelijk) voorafgaand en tijdens het bezoek beschikbaar werd gesteld.

De panelleden namen de kritische reflecties door en formuleerden voorafgaand aan ieder bezoek vragen en opmerkingen die aan de secretaris werden toegestuurd. De secretaris compileerde de vragen per onderwerp en/of gespreksgreep. Eventuele vragen van de panelleden werden aan de instellingen gestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de kritische reflecties lazen de panelleden eindproducten van afgestudeerden uit de educatieve masteropleidingen en bestudeerden zij producten van studenten die de educatieve minor hebben afgerond.

De NVAO-richtlijn voor het opvragen en bestuderen van eindwerken is niet toepasbaar op het visitatiecluster van de Universitaire Lerarenopleidingen. Het grote aantal, en de inhoudelijke overlap tussen, educatieve masteropleidingen en schoolvakspecialisaties binnen de educatieve minor per universiteit vragen om maatwerk. In overleg met de NVAO is gekozen voor een werkwijze waarbij steeds minimaal vier eindproducten uit elk van de clusters van opleidingen (alfa, bèta, gamma) en minimaal één eindproduct uit elke opleiding (CROHO-nummer) werden geselecteerd. Clusters (alfa, bèta, gamma) kunnen qua omvang (studentenaantallen) en qua inhoud (grootte van verschillen in vakdidactiek) verschillen. Iedere universiteit werd uitgenodigd een onderbouwd voorstel aan het panel te doen voor de werkwijze bij de selectie van eindproducten. Daarin gaven zij aan welke eindproducten uit welk(e) cluster(s) geselecteerd zouden moeten worden om een evenwichtig totaalbeeld te geven. Het panel nam het voorstel van iedere universiteit in overweging bij het maken van de selectie. Voor de selectie van (eind)producten uit de educatieve minor werden zoveel mogelijk dezelfde principes gehanteerd.

In de praktijk selecteerde het panel bij iedere universiteit op basis van bovenstaande principes *afgestudeerden* en bestudeerde het panel van iedere geselecteerde afgestudeerde verschillende (eind)producten om het eindniveau te kunnen bepalen. Bij de selectie van afgestudeerden

heeft het panel aandacht besteed aan spreiding over opleidingsscholen en stratificatie in cijfers.

Bezoek

Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid en werden er afspraken gemaakt over de taakverdeling op grond van inhoudelijke expertise. Het panel benadrukt dat zij als collectief verantwoordelijk is voor de oordeelsvorming en het eindrapport.

Voorafgaand aan ieder bezoek maakte de projectcoördinator een conceptprogramma voor de (dag)indeling van het bezoek. Dit concept werd in samenspraak tussen de voorzitter, de projectcoördinator, de secretaris en de contactpersoon van de betreffende universiteit aangepast aan de specifieke situatie van de opleiding(en). Tijdens de bezoeken is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het management, de afgestudeerden, de opleidingscommissie, de examencommissie, stagebegeleiders (vanuit de universiteit en de school) en schoolleiders/afnemend veld. Daarnaast werd er uitdrukkelijk naar gestreefd om per opleiding en/of educatieve minorvariant te spreken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen. Op verzoek van het panel heeft de instelling gesprekspartners geselecteerd binnen de door het panel aangegeven kaders. Voorafgaand aan het bezoek heeft het panel een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de instelling gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen in Bijlage 6.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde het panel het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van betrokkenen bij de opleiding(en) en/of educatieve minor die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld. Indien één of meerdere (eind)producten van geselecteerde afgestudeerden hiertoe na bestudering door het panel aanleiding gaven, werd er in alle gevallen een extra gesprek gearrangeerd met begeleiders van deze eindwerken.

Het panel heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor een discussie over de beoordeling van de opleidingen en/of educatieve minor en de voorbereiding op de mondelinge rapportage. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een openbare mondelinge rapportage de eerste bevindingen van het panel gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en eerste indrukken voor de opleiding(en) en/of de educatieve minor.

Om de consistentie in beoordeling binnen het cluster te waarborgen was bij iedere eindvergadering van de bezoeken een van de clustercoördinatoren vanuit QANU aanwezig, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om het panel te attenderen op haar wijze van oordelen. Daarnaast kwamen de voorzitters, clustercoördinatoren en secretarissen tijdens de bezoekcyclus tussentijds drie keer bij elkaar om de werkwijze bij de beoordeling tijdens de bezoeken af te stemmen en opleidingsoverstijgende thema's te bespreken en te ijken. Het ging daarbij niet om het vaststellen van vergelijkende oordelen, doel van deze overleggen was om de criteria die het panel bij de verschillende bezoeken hanteerde gelijk te laten lopen. De definitieve oordelen werden daarom pas na de bezoekcyclus vastgesteld.

Rapportage

Vlak na ieder bezoek stelde de secretaris een korte, schriftelijke samenvatting op van de belangrijkste bevindingen en overwegingen van de commissie en stuurde deze naar het panel

en de QANU-coördinatoren. De secretaris stelde vervolgens op basis van de bevindingen van het panel, per instelling, een conceptrapport op. Het conceptrapport is voorgelegd aan de panelleden die bij het bezoek aanwezig waren. Aan het einde van de bezoekcyclus werden alle overwegingen en oordelen geïkt en vastgesteld, waarna de rapportages aan de betrokken instellingen werd voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de instellingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen

Het bezoek van de visitatiecommissie Universitaire Lerarenopleidingen aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen vond plaats op 17-20 juni 2014. Het programma van het bezoek is te vinden in Bijlage 6. Van het inlooppreekuur is geen gebruik gemaakt.

Het panel dat de educatieve masteropleidingen en de educatieve minor van de Rijksuniversiteit Groningen beoordeelde bestond uit

- Prof. dr. Antonia Aelterman, ere-hoofddocent Vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent;
- Dhr. Martien Bos MA (studentlid), student lerarenopleiding Nederlands, Vrije Universiteit Amsterdam;
- Prof. dr. Herman van den Bosch, hoogleraar managementwetenschappen, Faculteit Managementwetenschappen, Open Universiteit Nederland;
- Prof. dr. Jean-Pierre de Greve, voorzitter van de commissie Education and Capacity Building van de International Astronomical Union en hoogleraar astrofysica, Vrije Universiteit Brussel;
- Prof. dr. Jaap van Marle, ex-decaan Faculteit Cultuurwetenschappen, Open Universiteit Nederland;
- Drs. Geert Popma, voorzitter van het College van Bestuur van de Stichting Apeldoorns Voortgezet Openbaar Onderwijs (AVOO);
- Prof. dr. Marc de Vries, hoogleraar Science Education en bijzonder hoogleraar Reformatorische Wijsbegeerte, Technische Universiteit Delft.

Het panel werd ondersteund door drs. Renate Prenen, die optrad als secretaris.

Het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van het panel voor de beoordeling.

Om het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen en de educatieve minor te bepalen hebben de voorzitter van het panel en de coördinator eindproducten van 29 studenten uit de educatieve masteropleidingen en van 12 studenten uit de educatieve minor geselecteerd (zie Bijlage 7). Het panel heeft de eindproducten voor het bezoek beoordeeld en de beoordelingen tijdens het voorbereidende overleg besproken.

Tijdens het bezoek is aanvullende documentatie opgevraagd om een beter beeld te krijgen van de wijze waarop de vakdidactische component in de verschillende educatieve masteropleidingen en minorvarianten is ingevuld. Dit betrof vakdidactisch instructiemateriaal, inclusief de gebruikte (vakdidactische) literatuur, en de bijbehorende opdrachten voor de

diverse schoolvakken. Tijdens het bezoek aan de Rijksuniversiteit Groningen is er geen extra gesprek gearrangeerd met begeleiders van eindwerken.

Beslisregels masteropleidingen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 22 november 2011) heeft het panel in de beoordeling van de masteropleidingen de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Beslisregels educatieve minor

Het panel heeft de educatieve minor beoordeeld op basis van het Beoordelingskader educatieve minoren van de NVAO d.d. 15 juli 2013.

Het paneloordeel over de educatieve minor kan positief of negatief zijn.

De NVAO baseert haar oordeel van de educatieve minor op de beoordeling van het panel, maar heeft daarbij een eigen verantwoordelijkheid.

Het oordeel over de educatieve minor wordt opgenomen in het accreditatiebesluit van de bacheloropleiding(en) die gelijktijdig met de educatieve minor beoordeeld wordt. De geldigheidstermijn van de educatieve minor is daarmee ook gelijk aan de accreditatietermijn van de betreffende opleiding(en).

Samenvattend oordeel van het panel

Inleiding

De lerarenopleiding is als zelfstandige eenheid (afdeling) ondergebracht bij de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. Zij verzorgt al het niet-vakinhoudelijk onderwijs dat betrekking heeft op de opleiding van leraren voor het voortgezet onderwijs. Studenten die een eerstegraads onderwijsbevoegdheid willen halen hebben de keuze uit twee varianten. De eerste variant, de eenjarige masteropleiding tot Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs, omvat vijftien schoolvakken. Deze is toegankelijk voor kandidaten in het bezit van een voor het schoolvak relevant masterdiploma. De tweede variant is de tweejarige educatieve masteropleiding waarbij vakstudie en lerarenopleiding zijn gecombineerd. Deze variant omvat dertien schoolvakken.

Tot de tweejarige educatieve masteropleidingen behoort ook de masteropleiding Educatie en Communicatie in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. Deze masteropleiding bevat, naast de bèta-educatieve specialisatie, ook een specialisatie bètacomunicatie. De opleiding is in haar geheel door dit panel beoordeeld. Dit betekent dat het panel, naast zijn beoordeling van het lerarenopleidingsdeel in dit rapport, ook uitspraken doet over de bètacomunicatie-inhoudelijke componenten van deze opleiding. Deze zijn weergegeven in het separate visitatierapport masteropleiding Educatie en Communicatie in de Wiskunde en Natuurwetenschappen.

De lerarenopleiding verzorgt ook de educatieve minor voor vijftien schoolvakken (30 EC). Afronding van dit programma leidt, in combinatie met een behaald bachelordiploma, tot een tweedegraadsbevoegdheid voor een schoolvak in de theoretische leerweg van vmbo en onderbouw havo en vwo.

Het panel constateert dat de lerarenopleiding een vrij geïsoleerde positie heeft binnen de universiteit en ziet dit als een gemiste kans. Het adviseert de lerarenopleiding om de samenwerking met de overige faculteiten te versterken. Een belangrijk deel van de opleidingen vindt plaats binnen stagescholen. De samenwerking met deze stagescholen is goed. Er wordt sterk ingezet op kwaliteit, hetgeen het panel waardeert.

Educatieve masteropleidingen

Het panel heeft de beoogde eindkwalificaties van de lerarenopleidingen aan de Rijksuniversiteit Groningen bestudeerd en stelt vast dat deze in lijn zijn met de landelijk geformuleerde doelstellingen van eerstegraads lerarenopleidingen. Daarmee voldoen deze eindkwalificaties qua inhoud, oriëntatie en niveau aan nationale eisen. Het panel constateert wel dat er sprake is van een gebrek aan homogeniteit en eenduidige operationalisering van de eindtermen van de verschillende lerarenopleidingen. Het panel adviseert de lerarenopleiding dan ook om te komen tot een eenduidige formulering van de beoogde eindkwalificaties. Een tweede kanttekening betreft het opleidingsconcept in relatie tot de beoogde eindkwalificaties. Het panel constateert dat de opleiding in haar concept de nadruk legt op de (vak)didactische deskundigheid en het 'evidence based' werken. Hierdoor ontstaat volgens het panel een ietwat hands-on of technisch-didactische benadering en dreigt het gevaar van het in verdrukking komen van de pedagogische competentie. Het panel adviseert om waakzaam te zijn dat de pedagogische competentie voldoende terugkomt in de eindkwalificaties.

De opleidingsprogramma's van alle lerarenopleidingen zijn wat betreft inhoud en omvang identiek. Ze omvatten 60 EC en bestaan uit de volgende onderwijsonderdelen: Masterstage 1 (5 EC), Basiscursus (BCL) (5 EC), Vakdidactiek 1 (5 EC), Masterstage 2 (5 EC), Vakdidactiek

2 (5 EC), Onderwijskunde VO (5 EC), Masterstage 3 (10 EC) en Onderzoek Master Lerarenopleiding (10 EC). De opleidingsprogramma's van de een- en tweejarige varianten verschillen wel qua organisatie. Zo wijken de plaatsen van de Masterstage 1 en de Basis cursus in de programma's af alsook de aanvangsmomenten van Masterstage 2 en Masterstage 3.

Het panel heeft het programma van de masteropleidingen bestudeerd en stelt vast dat de curriculumonderdelen qua inhoud en niveau zodanig zijn vormgegeven dat zij studenten in staat stellen de eindkwalificaties te verwerven. De belangrijkste onderwerpen komen aan bod en er is voldoende aandacht voor academische en professionele vorming. Het panel beveelt wel aan om de verwerving van de pedagogische competentie en de competenties op het gebied van vakoverschrijdende, organisatorische en samenwerkende taken op scholen beter te borgen voor alle studenten. Ook stelt het panel vast dat de lerarenopleiding in het programma meer aandacht kan besteden aan toekomstige ontwikkelingen in het onderwijs. Voorts betreft een aandachtspunt de reflectie van studenten op hun professionele ontwikkeling. Het panel concludeert dat de systematiek en diepgang in de reflectie versterkt kunnen worden.

Het niveau van de curriculumonderdelen is op grote lijnen voldoende. Het panel stelt vast dat de lerarenopleiding de bij het vak Onderwijskunde VO geconstateerde problemen onderkent en adequaat oppakt. Wat betreft de vakdidactiek komt het panel tot de conclusie dat deze voor alle schoolvakken voldoende is. Wel constateert het panel dat de inhoudelijke kwaliteit per schoolvak wisselend is en aandacht behoeft.

Het panel stelt vast dat de onderzoekscomponent volstaat. Een aandachtspunt betreft de nadruk van de lerarenopleiding op het sociaalwetenschappelijk onderzoek. Het panel constateert dat niet alle studenten daartoe voldoende geëquipeerd zijn en dat de voorbereidende workshops voor dit doel ontoereikend zijn. Het panel adviseert de opleiding daarom meer open te staan voor andere vormen van onderzoek dan sociaalwetenschappelijk onderzoek. Ten aanzien van de keuze van de onderzoeksonderwerpen stelt het panel met genoegen vast dat studenten in toenemende mate hun onderzoek doen binnen het onderzoeksprogramma van hun vakdidacticus. Het panel constateert dat dit de kwaliteit van het onderzoek en de begeleiding ten goede komt.

Het panel stelt vast dat de stages voldoen. Het panel constateert dat het tutorsysteem een zeer positieve bijdrage levert aan de kwaliteit van het stageonderwijs. Het stemt het panel voorts tevreden dat een groot deel van de studenten stage loopt op al dan niet erkende opleidingsscholen. Op deze scholen is er sprake van een sterke inzet op kwaliteit.

Het panel concludeert dat de inhoudelijke samenhang binnen en tussen de verschillende programmaonderdelen voldoende is. Een aandachtspunt betreft de samenhang tussen theorie en praktijk bij het onderdeel Onderwijskunde VO. Volgens het panel kan die versterkt worden. Een tweede aandachtspunt betreft de samenhang in de tweejarige educatieve masterprogramma's. Het panel stelt vast dat het lerarenopleidingsdeel in hoge mate los staat van het vakinhoudelijke deel. Teneinde de samenhang te versterken adviseert het panel om samen met de betreffende faculteiten te bezien hoe het vakinhoudelijke en het educatieve gedeelte meer met elkaar geïntegreerd kunnen worden.

Het panel stelt vast dat de totale instroom per jaar een stijgende lijn vertoont, maar dat de instroom per schoolvak varieert. Een aantal vakken heeft te maken met een zorgwekkend lage instroom. Het panel is van mening dat het versterken van de contacten met de schoolvakfaculteiten tot een belangrijke impuls kan leiden om de instroom voor een aantal tekortvakken te vergroten. Het panel constateert voorts dat de introductie van brede

bachelors negatieve gevolgen kan hebben voor de instroom. Het ziet echter ook kansen voor uitbreiding van de instroom. Het panel adviseert de lerarenopleiding om daar samen met de betreffende faculteiten goed naar te kijken.

Het panel komt tot de conclusie dat de opleiding voldoende aansluit op het instroomniveau van studenten. De studielast en studeerbaarheid zijn acceptabel. Er zijn in de opleidingen geen aantoonbaar studiebelemmerende factoren aanwezig. Studenten geven aan dat het programma te doen is binnen de nominale studieduur. De rendementen zijn vrij positief en de uitval is relatief laag.

Het panel concludeert dat de lerarenopleiding kan beschikken over voldoende stafleden om de programma's adequaat uit te kunnen voeren. Een aandachtspunt betreft de hoge werkdruk onder stafleden. Het management pakt dit echter adequaat op. De stafleden zijn inhoudelijk en didactisch goed geëquipeerd. Het panel stelt met genoeg vast dat er binnen de lerarenopleiding veel aandacht is voor de professionele ontwikkeling van de staf. Ook is er veel aandacht voor het (vak)didactisch onderzoek. Wat betreft de professionalisering van schoolleiders stelt het panel vast dat het merendeel goed geschoold is. Ook zijn de meeste vakcoaches, vooral op de (al dan niet erkende) opleidingsscholen, getraind voor hun rol.

Het panel stelt vast dat de opleiding de beschikking heeft over voldoende opleidingsspecifieke voorzieningen. De studiebegeleiding is adequaat. Ook stelt het panel vast dat het systeem van interne kwaliteitszorg voldoet. Het panel is bijzonder positief over de open en op kwaliteit gerichte cultuur binnen de lerarenopleiding. Die draagt ertoe bij dat eventuele knelpunten tijdig worden gesignaleerd en opgepakt.

Het panel is nagegaan of de lerarenopleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Het panel constateert dat het huidige systeem van toetsing voldoet. De lerarenopleiding hanteert diverse toetsvormen die qua inhoud en niveau adequaat aansluiten bij de leerdoelen van de onderwijsonderdelen. Het panel is in het bijzonder positief over het tutorsysteem. De stagebeoordeling door tutores draagt duidelijk bij aan de transparantie, uniformiteit en betrouwbaarheid van de beoordelingen. Het panel stelt vast dat er een adequaat toetsbeleid is uitgewerkt. Ook stelt het panel vast dat de kwaliteitszorg rondom toetsing voldoet. Het panel heeft met waardering kennisgenomen van de activiteiten van de examencommissie op dit terrein.

Om het eindniveau van de studenten te bepalen, heeft het panel niet alleen onderzoeksverslagen, maar ook vakdidactische ontwerpen en bekwaamheidsdossiers ingezien van negenentwintig studenten. Ook heeft het panel gekeken naar tussentijds toetsmateriaal en gesprekken gevoerd met schoolleiders en het afnemend veld. Het panel concludeert op basis van deze informatie dat studenten van alle masteropleidingen de beoogde eindkwalificaties realiseren.

Het panel constateert echter wel dat de kwaliteit van de onderzoeksverslagen wisselend is. Met name in de alfahoek is een groot aantal onderzoeksverslagen relatief zwak. Het panel brengt dit in verband met het onvoldoende toegerust zijn van diverse studenten voor het sociaalwetenschappelijk onderzoek. Het panel constateert daarentegen ook dat de opleiding voldoende zicht heeft op de problematiek en werkt aan oplossingen.

Educatieve minor

Het panel stelt vast dat de eindtermen van de educatieve minor van de Rijksuniversiteit Groningen voldoen aan de landelijk geformuleerde competenties en bekwaamheidseisen voor

de leraar vmbo-tl en onderbouw havo-vwo. Daarmee voldoen deze eindtermen qua inhoud, oriëntatie en niveau aan nationale eisen.

De minor is geprogrammeerd in het vijfde semester van de bacheloropleiding en kent een blokmodel waarbij studenten de gelegenheid hebben om zich gedurende een half jaar volledig te concentreren op de minor. Het totale onderwijsprogramma vindt afwisselend plaats bij de lerarenopleiding en op de stageschool. Het omvat vier onderdelen: Minorstage 1 Leraar (schoolvak) (10 EC), Basiscursus Minor Lerarenopleiding (5 EC), Minorstage 2 Leraar (schoolvak) (10 EC) en Vakdidactiek (schoolvak) Onderbouw (5 EC). De minor is expliciet toegespitst op het vmbo-tl en de onderbouw havo-vwo: minorstudenten volgen hun opleiding onafhankelijk van de masterstudenten. Het panel heeft hier veel waardering voor. Leerlingen in het vmbo-tl en in de onderbouw havo-vwo verschillen namelijk wezenlijk van de bovenbouwleerlingen en vergen een andere aanpak.

Het panel heeft het curriculum van de minor bestudeerd en komt tot de conclusie dat het qua inhoud en vormgeving een goed doordacht en samenhangend programma is. De verschillende onderwijsonderdelen zijn van voldoende niveau. Ten aanzien van de Vakdidactiek (schoolvak) onderbouw merkt het panel op dat het, evenals bij de masteropleiding, een wisselend beeld heeft van de inhoudelijke kwaliteit van de afzonderlijke vakdidactieken.

Het panel is positief over inhoud en vormgeving van het stageonderwijs. Het panel waardeert het dat de stages uitsluitend plaatsvinden op (al dan niet erkende) opleidingscholen. Dit draagt volgens het panel bij aan de kwaliteitsborging van deze stages. Een aandachtspunt is dat het voor de grote schoolvakken soms lastig is om voldoende stageplaatsen te vinden. Ook bij de minor stelt het panel met waardering vast dat het tutormodel een positieve schakel is in het stagebegeleidings- en beoordelingstraject. De tutores zijn een eerste aanspreekpunt voor studenten en stagescholen en kunnen snel schakelen bij eventuele problemen. Ze dragen zichtbaar bij aan de competentieontwikkeling en professionele vorming van studenten.

Het panel constateert dat de instroom laag is. Een belemmerende factor is de gebrekkige informatievoorziening door betrokken schoolvakfaculteiten. Verder brengt het panel de lage instroomcijfers in verband met het niet geven van vrijstellingen in de masteropleiding. Dit wil zeggen dat studenten die nu de educatieve minor hebben afgerond, hun studiepunten niet kunnen verzilveren in een eventueel daaropvolgende educatieve masteropleiding. Het panel beveelt de Rijksuniversiteit Groningen nadrukkelijk aan haar standpunt in dezen te heroverwegen. Bij de bètavakken natuurkunde en scheikunde merkt het panel voorts op dat er een behoorlijke druk op de bachelorstudenten ligt om de minor Science for Scientists te volgen. Dit heeft consequenties voor de instroom in de educatieve minor. Het panel constateert ten slotte een instroomprobleem voor de bachelorstudenten moderne vreemde talen. Deze studenten moeten straks verplicht een buitenlandstage volgen in de bacheloropleiding, waardoor het voor hen onmogelijk zal worden om de educatieve minor te volgen. Het panel acht dit zeer onwenselijk. Het beveelt aan om met de betreffende faculteit naar adequate oplossingen te zoeken.

Het panel is positief over de studierendementen die over het algemeen goed zijn. Er zijn geen struikelblokken aanwezig. Wat betreft de kwantiteit en kwaliteit van de staf constateert het panel dat de minor wordt verzorgd door dezelfde medewerkers van de lerarenopleiding die ook de masteropleiding verzorgen. Het panel concludeert dan ook dat de educatieve minor kan beschikken over voldoende inhoudelijk en didactisch geëquipeerde stafleden om het programma adequaat uit te kunnen voeren. Het panel stelt voorts vast dat de educatieve

minor, net als de masteropleiding, de beschikking heeft over voldoende opleidingsspecifieke voorzieningen. De studiebegeleiding is adequaat. Ook stelt het panel vast dat het systeem van interne kwaliteitszorg voldoet.

Het panel constateert dat het systeem van toetsing adequaat functioneert. De gehanteerde toetsvormen zijn in overeenstemming met de leerdoelen, –inhouden en werkvormen. De toetsing en beoordeling van de stages gebeuren op dezelfde manier als in de master: aan de hand van een bespreking van het bekwaamheidsdossier dat de student gedurende zijn/haar stage bijhoudt. Het panel is, evenals bij de masteropleiding, te spreken over de beoordeling van de stages door tutoren.

Ten aanzien van het gerealiseerde eindniveau van de educatieve minor merkt het panel op dat de borging van de vakinhoudelijke kwaliteiten van de uitstromende studenten berust bij de bijbehorende vakbachelors, welke het panel niet heeft beoordeeld. Daar het panel geen signalen heeft ontvangen anderzijds, gaat het ervan uit het inhoudelijke niveau van de uitstromende studenten op dit moment adequaat is. Wel dient volgens het panel de opleiding waakzaam te zijn over de inhoudelijke kwaliteiten van de aankomende studenten uit brede bacheloropleidingen. Deze zouden mogelijk te weinig schoolvakspecifieke kennis aangereikt kunnen krijgen in hun bacheloropleiding. Dit geldt vooral voor studenten uit de hoek van de moderne vreemde talen en de aardrijkskunde.

Wat betreft de (vak)didactische kwaliteiten stelt het panel vast dat het gerealiseerde eindniveau op basis van de bestudeerde documenten moeilijk eenduidig is vast te stellen. De educatieve minor kent geen duidelijk integrerend eindwerkstuk. Ook vindt het panel de genoemde documenten voor dit doel weinig informatief. Desalniettemin heeft het panel, met name door de diverse gesprekken tijdens het bezoek, een positieve indruk gekregen van het eindniveau van de educatieve minorstudenten.

Het panel beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding LVHO Aardrijkskunde:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Algemene Economie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LHVO Biologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Duits:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Engels:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Frans:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Fries:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding LVHO Management en Organisatie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding LVHO Natuurkunde:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding LVHO Nederlands:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding LVHO Scheikunde:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding LVHO Wiskunde:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Aardrijkskunde:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Duitse Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Engelse Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Filosofie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Franse Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Friese Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Geschiedenis:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Maatschappijleer:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Nederlandse Taal en Cultuur:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding LVOE Spaanse Taal en Cultuur:

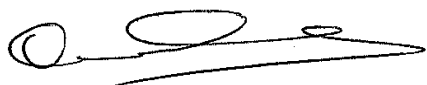
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Educatieve minor:

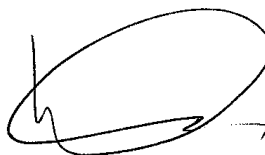
Algemeen eindoordeel	positief
----------------------	----------

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle leden van het panel kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 3 december 2014

Prof. dr. A. Aelterman
Voorzitter

Drs. R. Prenen
Secretaris

Organisatie van de educatieve masteropleidingen en educatieve minor

De lerarenopleiding is als zelfstandige eenheid (afdeling) ondergebracht bij de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. De verschillende faculteiten zijn formeel verantwoordelijk voor de diverse educatieve masteropleidingen en educatieve minor. De faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen is echter krachtens een gemeenschappelijke regeling door de diverse faculteiten gemandateerd tot het verzorgen van al het niet-vakinhoudelijk onderwijs dat betrekking heeft op de opleiding van leraren voor het voortgezet onderwijs. Het faculteitsbestuur Gedrags- en Maatschappijwetenschappen legt minimaal tweemaal per jaar verantwoording af over de uitvoering van het mandaat aan de overige faculteitsbesturen, verenigd in de Opleidingsraad.

Studenten die aan de Rijksuniversiteit Groningen een eerstegraads onderwijsbevoegdheid willen halen hebben de keuze uit twee varianten. De eerste variant, de masteropleiding tot Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs, is een opleiding met een studielast van 60 EC. Deze variant duurt bij voltijdse studie één jaar en is toegankelijk voor kandidaten in het bezit van een voor het schoolvak relevant masterdiploma. De tweede variant is de tweejarige educatieve masteropleiding met een studielast van 120 EC. In deze variant zijn vakstudie en lerarenopleiding gecombineerd, waarbij de helft van de studielast is bestemd voor de facultaire vakinhoudelijke masteronderdelen – geen object van visitatie in dit verband – en de andere helft voor de lerarenopleiding. Het programma van het lerarenopleidingsdeel is hierbij gespreid over twee jaar (10 respectievelijk 50 EC). De tweejarige variant geeft toegang aan kandidaten met een voor het schoolvak relevant bachelordiploma. Het programma van de eerstegraadslerarenopleiding in beide varianten kent voor studenten dezelfde opleidingsonderdelen. Ook zijn de eindkwalificaties, doelstellingen, werkwijzen en studielast van beide varianten gelijk, evenals de wijze van toetsing en beoordeling. De eerste variant omvat vijftien schoolvakken, de tweede variant dertien.

Tot de tweejarige educatieve masteropleidingen behoort ook de educatieve variant van de masteropleiding Educatie en Communicatie in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. Deze masteropleiding valt onder de verantwoordelijkheid van de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen. Het lerarenopleidingstraject wordt verzorgd door de lerarenopleiding, de overige componenten door de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen. De masteropleiding Educatie en Communicatie in de Wiskunde en Natuurwetenschappen bevat, naast de bèta-educatieve specialisatie, ook een specialisatie bètacomunicatie. De opleiding is in haar geheel door dit panel beoordeeld. Dit betekent dat het panel, naast zijn beoordeling van het lerarenopleidingsdeel in dit rapport, ook uitspraken doet over de bètacomunicatie-inhoudelijke componenten van deze opleiding. Deze zijn weergegeven in het separate visitatierapport masteropleiding Educatie en Communicatie in de Wiskunde en Natuurwetenschappen.

De lerarenopleiding verzorgt naast de educatieve masteropleidingen ook de educatieve minor voor vijftien schoolvakken (30 EC). Afronding van dit programma leidt, in combinatie met het behaalde bachelordiploma, tot een tweedegraadsbevoegdheid voor een schoolvak in de theoretische leerweg van vmbo en onderbouw havo en vwo, de zogenaamde 'beperkte tweedegraadsbevoegdheid'. Ook voor de educatieve minor geldt dat alle studenten eenzelfde programma volgen.

De lerarenopleiding staat onder leiding van een directeur. Het voltallig personeel dat de opleiding verzorgt (vakdidactici voor alle schoolvakken, onderwijskundigen, onderzoekers) heeft een aanstelling bij de lerarenopleiding en legt verantwoording af aan de directeur, die op

zijn beurt verantwoording verschuldigd is aan het faculteitsbestuur Gedrags- en Maatschappijwetenschappen. De lerarenopleiding heeft een eigen examencommissie en opleidingscommissie. Deze commissies fungeren formeel als subcommissies van de facultaire examen- en opleidingscommissies. Voorts beschikt de lerarenopleiding over een eigen onderwijsbureau met studentenadministratie en stagebureau. Een belangrijk deel van de opleidingen vindt plaats binnen stagescholen. De lerarenopleiding investeert samen met de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden in de kwaliteit van de daar aanwezige vakcoaches en schoolleiders door het bieden van cursussen en het organiseren van bijeenkomsten.

Het panel heeft tijdens het bezoek stilgestaan bij de wijze waarop de educatieve masteropleidingen en minor zijn ingebed binnen de Rijksuniversiteit Groningen en hoe de samenwerking met de stagescholen is vormgegeven. Het panel constateert dat de lerarenopleiding een geïsoleerde positie inneemt binnen de universiteit. In diverse gesprekken is de term 'splendid isolation' gevallen om de positie van de lerarenopleiding binnen de universiteit te duiden. Het panel ziet deze geïsoleerde positie als een gemiste kans en adviseert de opleiding om de samenwerking met de overige faculteiten te versterken. De samenwerking met de stagescholen is goed. Men zet sterk in op kwaliteit. Het werkveld waardeert het dat men in toenemende mate betrokken wordt bij de opleiding en dat er steeds meer gezamenlijke initiatieven worden ontplooid, waaronder inductietrajecten (zie tevens standaard 2).

Deel I – Masteropleidingen

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Zoals de kritische reflectie beschrijft, heeft de lerarenopleiding aan de Rijksuniversiteit Groningen tot taak eerstegraadsleraren op te leiden die hun academische instelling kunnen integreren in hun bekwaamheden als leraar. Zij beoogt leraren op te leiden die op een planmatige en professionele wijze kunnen werken aan het realiseren van de beoogde eindkwalificaties. Hun academische achtergrond komt daarbij tot uiting in de wijze waarop zij disciplinaire en onderwijskundige kennis weten te vertalen in pedagogisch-didactisch en vakdidactisch verantwoord ('evidence based') handelen in de praktijk en in de manier waarop ze die praktijk onderzoekend weten te analyseren, bij te stellen en te dissemineren.

Het domeinspecifieke referentiekader voor universitaire lerarenopleidingen is in 2013 ten behoeve van de visitatie opgesteld door de Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL). Hierin zijn, aansluitend op wettelijke kaders, zeven competenties geformuleerd waaraan een afgestudeerde van een universitaire lerarenopleiding moet voldoen:

- interpersoonlijke competentie;
- pedagogische competentie;
- vakinhoudelijke en didactische competentie;
- organisatorische competentie;
- competentie in het samenwerken met collega's;
- competentie in het samenwerken met de omgeving;
- competentie in reflectie en ontwikkeling.

Per competentie is in bekwaamheidseisen geformuleerd over welke kennis en kunde afgestudeerden moeten beschikken.

Het panel heeft de beoogde eindkwalificaties van de lerarenopleidingen aan de Rijksuniversiteit Groningen bestudeerd en constateert dat deze in lijn zijn met de landelijk geformuleerde doelstellingen van eerstegraads lerarenopleidingen. Een kanttekening betreft een gebrek aan homogeniteit en eenduidige operationalisering van de eindtermen. De kritische reflectie omvat niet alleen een overzicht van de zeven landelijke ICL-competenties, maar ook geoperationaliseerde Dublin-descriptoren en vijf eindtermen die de relatie tussen de beoogde eindkwalificaties en de bovengenoemde algemene doelstellingen van de lerarenopleidingen aan de Rijksuniversiteit Groningen moeten duiden. Dit leidt ertoe dat het voor het panel niet steeds duidelijk is welke eindkwalificaties nu precies gelden. Overigens blijkt uit de gesprekken met studenten dat zij zich vooral richten op de ICL-competenties daar deze ook gehanteerd worden in de toetsing. De examencommissie meldt het panel dat ook zij verschillende operationalisering van de eindkwalificaties in diverse

opleidingsdocumenten heeft geconstateerd. Zij is voornemens dit op korte termijn samen met het opleidingsmanagement te verbeteren, hetgeen het panel ondersteunt.

Een tweede kanttekening betreft het opleidingsconcept in relatie tot de beoogde eindkwalificaties. Zoals uit de kritische reflectie blijkt, kiest de lerarenopleiding aan de Rijksuniversiteit Groningen voor een opleidingsconcept dat uitgaat van zogenaamde ‘concerns’ van beginnende leraren. Hierbij brengen de drie onderscheiden fasen van ontwikkeling (een oriënterende en voorbereidende fase, een funderende fase en een verdiepende fase) andere ‘concerns’ met zich mee die om een gedifferentieerde opleidingsaanpak vragen. Mede naar aanleiding van de uitkomsten van de vorige visitatie heeft de lerarenopleiding zich in de afgelopen periode gebogen over haar visie op het ontwikkelen en opleiden van aanstaande leraren en de implicaties daarvan voor dit opleidingsconcept. Deze herijking heeft niet alleen implicaties gehad voor de onderwijsleeromgeving en de toetsing (zie standaard 2 en 3), maar had ook tot gevolg dat men binnen de beoogde eindkwalificaties meer nadruk is gaan leggen op de (vak)didactische deskundigheid en het ‘evidence based’ werken. Hierdoor ontstaat volgens het panel een ietwat hands-on of technisch-didactische benadering en dreigt het gevaar van het in verdrukking komen van de pedagogische competentie.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de lerarenopleidingen van de Rijksuniversiteit Groningen voldoen aan de landelijk geformuleerde doelstellingen van eerstegraads lerarenopleidingen. Daarmee voldoen deze eindkwalificaties qua inhoud, oriëntatie en niveau aan nationale eisen. Het panel adviseert de lerarenopleiding wel om te komen tot een eenduidige formulering van de beoogde eindkwalificaties. Daarnaast adviseert het panel om waakzaam te zijn dat de pedagogische competentie voldoende terugkomt in de eindkwalificaties.

Conclusie

Masteropleiding LVHO Aardrijkskunde: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Biologie: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Duits: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Engels: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Frans: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Fries: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Natuurkunde: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Scheikunde: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Wiskunde: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Aardrijkskunde: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Duitse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Engelse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Franse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Friese Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Maatschappijleer: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Nederlandse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Spaanse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt voor de lerarenopleidingen inzicht gegeven in het programma. Vervolgens wordt er ingegaan op het onderwijsgevend personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen. De opleidingen worden zowel in voltijd- als deeltijdvariant aangeboden. De bevindingen gelden voor beide varianten.

Programma

Curriculum

Zoals uit de kritische reflectie blijkt, zijn de opleidingsprogramma's van alle lerarenopleidingen wat betreft inhoud en omvang identiek. Ze omvatten 60 EC en bestaan uit de onderwijsonderdelen Masterstage 1 (5 EC), Basiscursus (BCL) (5 EC), Vakdidactiek 1 (5 EC), Masterstage 2 (5 EC), Vakdidactiek 2 (5 EC), Onderwijskunde VO (5 EC), Masterstage 3 (10 EC) en Onderzoek Master Lerarenopleiding (10 EC).

De Masterstage 1 betreft een oriënterende en voorbereidende stage in het voortgezet onderwijs. Parallel daaraan volgen studenten de Basiscursus. Dit is een inleiding in de basale kennis en vaardigheden van 'classroom management', het structureren van een les en het verzorgen van (directe) instructie en 'standaardonderwijs'. Tijdens Masterstage 2 geven studenten zelfstandig les op een school voor voortgezet onderwijs. Masterstage 3 vindt in de regel plaats op dezelfde school als Masterstage 2. Studenten bouwen voort op hun ervaringen als leraar met eigen klassen en worden in de gelegenheid gesteld om meer te gaan experimenteren met werkvormen en door henzelf ontwikkelde leermiddelen. Vakdidactiek 1 is een vervolg op de Basiscursus. Studenten leren onder andere hoe zij de belangrijkste vakdidactische principes kunnen toepassen en hoe zij lessen, toetsen en leermiddelen kunnen analyseren en evalueren. In Vakdidactiek 2 staat onder meer centraal het toepassen van vakdidactische kennis bij het ontwerpen van lessen(series) en toetsen. De colleges en opdrachten van Onderwijskunde VO staan in het teken van onderwijskundige verdieping. In het onderdeel Onderzoek Master Lerarenopleiding, tenslotte, gaan studenten aan de slag met het onderzoeken van onderwerpen en/of problemen die gerelateerd zijn aan de onderwijspraktijk en de vakdidactiek.

De opleidingsprogramma's van de een- en tweejarige varianten verschillen wel qua organisatie. Zo wijken de plaatsen van de Masterstage 1 en de Basiscursus in de programma's af alsook de aanvangsmomenten van Masterstage 2 en Masterstage 3. Studenten die hun opleiding doen in de tweejarige variant volgen de Basiscursus en Masterstage 1 in het tweede semester van hun eerste jaar. Deze onderdelen zijn voor hen gespreid over een periode van een half jaar. De lerarenopleiding stelt aan het einde van Masterstage 1 vast of de betreffende studenten in het vervolg van hun opleiding, het zogeheten Werken-lerentraject, zelfstandig voor de klas kunnen bij aanvang van Masterstage 2. Is dat het geval, dan komen zij in aanmerking voor een betaalde leraar in opleiding (lio)-plaats en beginnen zij in principe hun

Masterstage 2 in september van hun tweede studiejaar. Studenten ronden hun Masterstage 2 af begin februari, waarna zij, mits geslaagd, doorgaan met Masterstage 3.

Studenten die de eenjarige variant doen, beginnen in augustus met een geïntensiveerde Basis cursus en met de Masterstage 1. De onderdelen lopen voor deze studenten door tot de herfst. Daarna starten zij met hun Masterstage 2, waarbij ook deze groep zelfstandig voor de klas komt te staan en de verantwoordelijkheid krijgt voor eigen klassen. Ze komen echter niet in aanmerking voor een betaalde lio-plaats. Studenten die de opleiding in deeltijd doen, volgen hetzelfde programma, doch gespreid over (maximaal) twee jaar. Met hen worden individuele afspraken gemaakt over de opbouw van het programma. Bijlage vier omvat schematische programmaoverzichten van de een- en tweejarige opleidingsvarianten.

Realisatie van eindkwalificaties in het programma

Het panel heeft de inhoud van de verschillende curriculumonderdelen bestudeerd en constateert dat de eindkwalificaties zichtbaar terugkomen in het onderwijsprogramma. Het toetsplan (zie tevens standaard 3) omvat een transparant overzicht van de koppeling tussen de eindkwalificaties en onderwijsonderdelen. Het panel constateert wel dat de pedagogische competentie (onder andere differentiëren, omgaan met diversiteit, leerproblemen) vrij marginaal terugkomt in het onderwijsprogramma. De geïnterviewde studenten alsook de vertegenwoordigers namens het werkveld bevestigen dit. Verder ziet het panel dat er relatief weinig structurele aandacht is voor de competentieontwikkeling op mesoniveau. De vakoverschrijdende (bijvoorbeeld projectonderwijs), organisatorische en samenwerkende taken op scholen blijven achter in het programma. Op dit moment wordt het oefenen van deze competenties grotendeels overgelaten aan de stagescholen. Soms zijn er op scholen echter geen gelegenheden daartoe. Het panel adviseert dan ook te bezien hoe de verwerving van de betreffende competenties beter geborgd kan worden voor alle studenten.

Een ander aandachtspunt betreft de toekomstgerichtheid van de opleiding. Het panel constateert dat het programma te veel gericht is op de huidige onderwijssituatie. Dit terwijl, zoals ook blijkt uit het gesprek met het werkveld, scholen van afgestudeerde leraren verwachten dat zij mede het toekomstige onderwijs kunnen vormgeven en onderwijsinnovaties kunnen stimuleren. Volgens het panel zou de lerarenopleiding dan ook meer aandacht kunnen hebben voor toekomstige ontwikkelingen. Overigens meldde een aantal geïnterviewde vakdidactici in dit kader zich enigszins onthand te voelen op het terrein van ICT in het onderwijs. Studenten leren thans deze vaardigheden met name zichzelf aan, veelal op de stageplek.

Er is volgens het panel voldoende ruimte voor professionele vorming in het programma. De stagecomponent is van voldoende omvang en ook de vakdidactische colleges bieden ruimschoots gelegenheid tot het oefenen van de beroepsgerichte vaardigheden. Een aandachtspunt betreft de reflectie op professionele ontwikkeling. Het panel constateert dat de systematiek en diepgang in de reflectie versterkt kunnen worden. Op dit moment gebeurt het reflecteren met name ad hoc tijdens de vakdidactiek en stages en is het vooral gericht op ervaringen van studenten, met te weinig terugkoppeling naar en explicitering van de eigen onderwijsopvattingen. Er is geen sprake van theoretische onderbouwing noch van ondersteunende tools. Het is wel onderdeel van de *rubrics* die gebruikt worden bij de toetsing van de betreffende onderwijsonderdelen. Het panel onderstreept het belang van reflectie voor de onderzoekende houding. Het beveelt aan om het reflectieonderwijs en de toetsing hiervan naar een hoger plan te trekken.

Het panel constateert verder dat er in het programma voldoende aandacht is voor academische (onderzoeks)vaardigheden en academische vorming. De verschillende curriculumonderdelen zijn van adequaat academisch niveau. Het panel ziet de evidence based benadering duidelijk terug in de gebruikte literatuur. Studenten laten het panel weten dat zij geacht worden de literatuur actief te verwerken in de verschillende opdrachten. De onderzoekscomponent van 10 EC volstaat. Wel constateert het panel dat de voorbereiding erop via facultatieve workshops verbeterd kan worden. De opleiding moet ervoor waken dat de studenten die niet vertrouwd zijn met sociaalwetenschappelijk onderzoek, daar wel de juiste tools voor aangereikt krijgen. De huidige (niet verplichte) workshops worden door studenten als te algemeen en te theoretisch ervaren en zij bereiden hen te weinig voor op de uitvoering van het onderzoek.

Het panel heeft tijdens het bezoek uitgebreid stilgestaan bij het vak Onderwijskunde VO. Het panel merkt op dat er, ondanks de recente aanpassingen, nog steeds problemen zijn met dit vak. De problemen hebben vooral te maken met de kloof tussen theorie en praktijk. Zoals uit de diverse gesprekken blijkt, zien studenten de relevantie van de theorie niet altijd in en zijn ze soms ook onvoldoende vertrouwd met de sociaalwetenschappelijke onderzoekskaders. Toch wordt van hen verwacht dat ze snel onderwijskundig-wetenschappelijke artikelen kunnen interpreteren. Verder blijkt uit de gesprekken dat de doelstellingen van het vak en de opdracht onvoldoende gecommuniceerd waren aan de studenten en dat er sprake was van een valse start door een slechtlopend eerste hoorcollege. De verantwoordelijke docenten geven aan voornemens te zijn de inhoud en opzet van de onderwijskundelijn te heroverwegen. Zij gaan daarbij kijken of het vak meer geïntegreerd kan worden met de vakdidactiek. Op dit moment werken studenten gedurende twee maanden aan een opdracht waarbij zij de theorie moeten gebruiken voor de sturing van hun eigen professionele ontwikkeling. Docenten zijn voornemens deze opdracht meer te integreren met de overige onderwijsonderdelen. Het zou volgens hen ook zinvol zijn om de opdracht over een langere periode te spreiden. Overigens waarderen de geïnterviewde studenten de opdracht na afronding uiteindelijk wel. Het panel komt tot de slotsom dat de opleiding de problemen met betrekking tot dit vak onderkent en adequaat oppakt.

Voorafgaand en tijdens het bezoek heeft het panel voor ieder schoolvak de opzet van de cursussen, de gebruikte literatuur (met aandacht voor het academisch karakter ervan en de aansluiting bij de ontwikkelingen in het VO), de studiehandleiding en de curricula vitae van de betrokken vakdidactici bestudeerd, met aandacht voor vakdidactisch onderzoek en hun rol als lerarenopleider. Ook zijn voor ieder schoolvak de eindwerken (waaronder enkele vakdidactische eindwerken) van ten minste één student bestudeerd. Daarnaast is tijdens het bezoek gesproken met de vakdidactici en is aan de studenten en alumni gevraagd hoe zij de vakdidactiek voor hun schoolvak ervaren of hebben ervaren. Tevens is de rol van de vakdidacticus bij de begeleiding en de beoordeling van de stage gepeild. Het panel heeft zich op basis hiervan een beeld gevormd van de inhoudelijke kwaliteit van de vakdidactieken. Het panel komt tot de conclusie dat de kwaliteit van de vakdidactiek voor alle schoolvakken wisselt, maar in ieder geval voldoende is. Mede op basis van de vorige visitatie – waarbij er was geconstateerd dat er sprake was van te grote verschillen in de invulling, gerealiseerde studielast en opdrachten bij de vakdidactieken voor de verschillende schoolvakken – heeft de lerarenopleiding een eenduidig stramien voor de vakdidactiek ontwikkeld. Dat bestaat uit de ontwikkeling van standaardopdrachten voor ieder vak, met daarbij een vaste omschrijving van het gewenste eindproduct, regels voor de aan elke opdracht verbonden studielast, en *rubrics* voor de beoordeling van producten. Het panel heeft hier waardering voor, maar constateert desondanks dat diverse vakdidactieken inhoudelijk nog versterkt kunnen worden. Hieronder volgen enkele bevindingen per schoolvak/per cluster van schoolvakken.

Vakdidactiek gammavakken

Het panel vindt de vakdidactiek van de gammavakken voldoende. In algemene zin constateert het panel dat de vakdidactische leerinhouden, de gehanteerde literatuur en de vakdidactische opdrachten en toetsen in overeenstemming zijn met actuele ontwikkelingen en vakdidactische kennis binnen dit gebied. Het panel stelt wel vast dat er in de gammahoek weinig vakdidactische onderzoekscapaciteit zit. Geschiedenis is het enige vakgebied met een vakdidactische onderzoekstraditie. Versterking van het vakdidactisch onderzoek acht het panel noodzakelijk. Het panel merkt verder op dat er in het gammacluster nauwelijks wordt samengewerkt, afgezien van de vakken Economie en Management en Organisatie. Dat zou volgens het panel verbeterd kunnen worden om meer toekomstgericht te kunnen werken.

De vakdidactiek Aardrijkskunde is vooral gericht op gangbare methoden en werkvormen en minder op innovatie binnen het vakgebied. Er wordt weinig gebruik gemaakt van internationale literatuur. Vakdidactisch onderzoek op het gebied van dit schoolvak wordt tot op heden te weinig geïntegreerd in de gehanteerde leermaterialen. De aanstelling van een gepromoveerde vakdidacticus laat toe dit probleem spoedig te verhelpen.

De vakdidactieken Algemene economie en Management en Organisatie zijn deels geïntegreerd. Over het algemeen zitten de studenten bij elkaar in colleges, maar soms gaan de studenten in groepjes uiteen bij opdrachten en dergelijke. Het panel constateert dat de economiestudenten goed worden voorbereid op de huidige onderwijspraktijk. Ook is er aandacht voor onderwijsvernieuwingen, al is dit selectief en niet heel verregaand. Verder is er nauwelijks aandacht voor internationale ontwikkelingen. Ten aanzien van Management en Organisatie constateert het panel met waardering dat deze vakdidactiek eigen literatuur en voorbeelden kent. De vakdidactiek is wel erg pragmatisch ingestoken met weinig aandacht voor ontwikkelingen op het gebied van innovatie binnen management, organisatie en verslaglegging. Ondernemerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen zou volgens het panel veel meer nadruk moeten krijgen. Er wordt bij deze vakdidactiek geen gebruik gemaakt van internationale literatuur.

Het panel is positief over de vakdidactiek Geschiedenis en Staatsinrichting. Het onderwijsmateriaal is goed verzorgd. Er is ruimschoots aandacht voor nieuwe vakdidactische ontwikkelingen en onderzoek. Bovendien maakt men adequaat gebruik van (internationale) literatuur.

Ten aanzien van de vakdidactiek Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen merkt het panel op dat deze geconcentreerd is rond waarde-educatie en politieke vorming. De inbedding in (internationaal) onderzoek is beperkt.

De vakdidactiek Filosofie is volgens het panel voldoende aan de maat. Het betreft een meer pedagogisch ingevulde vakdidactiek. Deze aanpak strookt met die van andere lerarenopleidingen in Nederland. Er is geen handboek voorhanden, maar er wordt voldoende gebruik gemaakt van artikelen/tijdschriften.

Vakdidactiek Alfavakken

De colleges vakdidactiek moderne vreemde talen (Duits, Engels, Frans en Spaans) worden gezamenlijk verzorgd. Daarnaast zijn er nog vakdidactische colleges per schoolvak waarbij er wordt ingezoomd op de taalspecifieke vakdidactische elementen. Het panel heeft hier waardering voor. In algemene zin merkt het panel op dat er thema's aan de orde komen die men zou verwachten bij moderne vreemde talen. De thema's zijn echter vooral op de huidige onderwijspraktijk gericht en niet zozeer op de toekomst. Er wordt gebruik gemaakt van enige

internationale literatuur. Het panel constateert met genoegen dat er door de gezamenlijke colleges sprake is van veel samenwerking en overleg tussen de betrokken vakdidactici.

Het panel is positief over de vakdidactiek Griekse en Latijnse Taal en Cultuur. Het vakdidactisch materiaal is van hoge kwaliteit en er is sprake van een sterke internationale oriëntering.

De vakdidactiek Nederlands is ruim voldoende. Wel is er een sterke nadruk op literatuuronderwijs, dat zou volgens het panel beter gebalanceerd kunnen worden met andere componenten van de vakdidactiek. Er is veel materiaal voorhanden, waaronder de gebruikelijke handboeken. Wat het panel opvalt, is dat veel artikelen uit dezelfde bron worden gebruikt, namelijk van de Stichting Leerplan Ontwikkeling. Daar zou meer variatie in kunnen zijn, aldus het panel.

Ten aanzien van de vakdidactiek Fries, merkt het panel op dat er tijdens het bezoek geen vakdidactisch onderwijsmateriaal beschikbaar was. De belangstelling voor de eerstegraads lerarenopleiding Friese taal en cultuur is zeer gering; gedurende de laatste twaalf jaren heeft zich niet één student gemeld. Wel is er in het verleden een educatieve minorstudent geweest waarvoor maatwerk was getroffen (zie tevens de beoordeling van de educatieve minor). Door de geringe belangstelling is destijds besloten, bij het vertrek van de vakdidacticus Friese taal en cultuur, om de toen ontstane vacatureruimte niet in te vullen. In plaats daarvan is in overleg met de faculteit Letteren besloten om, mocht zich een kandidaat aandienen voor de lerarenopleiding Fries, op een dergelijk moment nadere invulling te geven aan de onderdelen vakdidactiek. De Rijksuniversiteit Groningen is en zal deze opleiding wel blijven aanbieden omdat het de enige academische eerstegraads lerarenopleiding voor het schoolvak Friese taal en cultuur in Nederland (en daarbuiten) betreft.

Om toch inzicht te krijgen in hoe de opleiding vorm zou krijgen indien zich een student meldt, heeft het panel na het bezoek aanvullende informatie opgevraagd. De opleiding heeft vervolgens in een apart document een toelichting gegeven op de status en inrichting van de lerarenopleiding Fries alsook de globale vakomschrijvingen (studiefiches) van Vakdidactiek 1 Fries en Vakdidactiek 2 Fries – conform de afspraken binnen de opleiding – gegeven. Hieruit blijkt dat de lerarenopleiding Fries dezelfde opzet, structuur en doelstellingen kent als de andere lerarenopleidingen bij de Rijksuniversiteit Groningen. De opleiding verschilt van de overige opleidingen alleen wat betreft de vakdidactische component. Bij de nadere invulling van deze vakdidactische component zal gebruik worden gemaakt van de aanwezige inhoudelijke expertise bij de letterenfaculteit. De namen van de betreffende deskundigen zijn vermeld in de studiefiche. Ten aanzien van de didactische stage licht de opleiding in het document toe dat de universiteit beschikt over goede contacten met de scholen voor het voortgezet onderwijs in Friesland en dat het vinden van een geschikte stageplaats en een deskundige coach geen probleem vormt.

Gezien de huidige situatie heeft het panel er begrip voor dat de vakdidactiek Fries op dit moment niet verder is uitgebouwd. Het spreekt uit – gelet op de algemene kwaliteiten van het curriculum en de voorgenomen maatregelen – vertrouwen te hebben dat er een programma van voldoende kwaliteit zal volgen indien zich een student Fries aandient. Desalniettemin neemt het panel de stelling in dat de opleiding om – gezien de specifieke problematiek van het Fries – met de faculteit Letteren (en eventueel andere partijen) meer concrete afspraken te maken wat betreft de invulling van de vakdidactiek (onder meer literatuur en vaktijdschrift), zodat studenten en de bredere onderwijsomgeving weten wat ze in de lerarenopleiding Fries mogen verwachten. Juist het feit dat het hier een unieke opleiding betreft, brengt zekere

verplichtingen met zich mee; het onuitgewerkte programma dat momenteel voorligt, verhoudt zich slecht tot deze verplichtingen.

Vakdidactiek Bètavakken

De vakdidactieken Natuurkunde, Scheikunde en Informatica zijn volgens het panel voldoende, maar weinig innovatief. De gebruikte literatuur is aan de maat. De vakdidactiek Wiskunde springt er qua opzet en inhoud ietwat bovenuit. Het panel is ook tevreden over de vakdidactiek Biologie. De gebruikte literatuur is relevant. Er is veel aandacht voor de huidige onderwijspraktijk, maar het onderwijs is ook toekomstgericht. De content-contextbenadering krijgt veel aandacht. Wat het panel positief opvalt is de goede samenwerking tussen de verschillende schoolvakken.

Het panel heeft tijdens het bezoek ook nadrukkelijk stilgestaan bij het stageonderwijs. Het panel heeft de informatie in de kritische reflectie bestudeerd alsook over dit onderwerp met studenten, docenten en schoolopleiders gesproken. Het panel constateert op basis hiervan dat de opdeling van de stage in drie periodes goed aansluit bij het opleidingsconcept. Door de drie beoordelingsmomenten kan men studenten tussentijds beoordelen en bijsturen. Dit biedt een transparant systeem voor studenten. Het panel vindt het positief dat een groot deel van de studenten stage loopt op al dan niet erkende (gesubsidieerde) opleidingsscholen. De samenwerking met deze scholen is goed. Er zijn veelal adequaat opgeleide schoolopleiders, die naast de vakcoaches (schoolpracticumdocenten) een belangrijk deel van de stagebegeleiding op zich nemen. Ook is er op deze scholen sprake van een sterke inzet op de kwaliteit van begeleiding (zie tevens staf).

Het panel heeft met waardering kennisgenomen van het tutorsysteem dat recent is geïntroduceerd. In dit systeem is aan elke stageschool een tutor toegewezen die belast is met de eindbeoordeling van de stages (zie tevens standaard 3). De tutores zijn speciaal daartoe geselecteerde stafleden van de lerarenopleiding. De tutores hebben ook een duidelijk begeleidende en coördinerende rol richting studenten en stagescholen. Zij bezoeken regelmatig de stagescholen en fungeren als eerste aanspreekpunt. Het werkveld is zeer positief over de tutores, zoals blijkt uit de gesprekken met schoolopleiders en vertegenwoordigers namens het afnemend veld. Men vindt het erg prettig om een vaste contactpersoon bij de lerarenopleiding te hebben. De communicatie verloopt over het algemeen goed en bij problemen kan er snel geschakeld worden. Het panel stelt vast dat het tutorsysteem de kwaliteit van het stageonderwijs naar een hoger plan brengt en dat het positief bijdraagt aan de competentieontwikkeling en professionele vorming van studenten.

Een aandachtspunt betreft de stagebegeleiding door de vakcoaches. Op dit moment zijn er veel betaalde lio-stages. Het panel constateert op basis van diverse gesprekken dat het betaalde lio-systeem de systematische observatie van studenten door vakcoaches in de weg staat. De afschaffing van dit betaalde lio-systeem, die binnenkort zal plaatsvinden, biedt de opleiding kansen om de begeleidingsrol van de vakcoach scherper te stellen. Overigens zijn de geïnterviewde studenten over het algemeen tevreden over de begeleiding tijdens de stages vanuit de opleiding en de stageschool.

Het panel heeft met studenten, docenten en het management gesproken over de opzet van het Onderzoek Master Lerarenopleiding. Het panel merkt op dat studenten de vrijheid hebben om zowel qua inhoud als methodologie hun onderzoek uit te voeren. De opleiding stimuleert de studenten om sociaalwetenschappelijk onderzoek te doen, maar ook andere typen onderzoek (bijvoorbeeld literatuuronderzoek) worden volgens de richtlijnen toegestaan. De commissie moedigt de opleiding aan om studenten die voor een sociaalwetenschappelijk

onderwerp kiezen, maar die, gezien de faculteit waaruit zij komen, niet zo vertrouwd zijn met de methodologie die eigen is aan dit onderzoek, beter voor te bereiden of te begeleiden in dit soort onderzoek. Dit zou de kwaliteit van het onderzoek ten goede komen.

In het kader van de keuze van de onderzoeksonderwerpen, neemt het panel waar dat het werkveld van afgestudeerde eerstegraads leraren verwacht dat zij binnen scholen een onderzoek kunnen opzetten en uitvoeren. Diverse studenten voeren thans hun onderzoek uit binnen de context van een school. Het panel ziet weliswaar de voordelen hiervan in wat betreft de transfer naar de praktijk, maar tegelijkertijd benadrukt het panel de risico's van een dergelijke opzet. Het panel is van mening dat de keuze voor onderzoeksonderwerpen niet volledig bepaald mag worden door de (opleidings)scholen en dat ervoor gewaakt moet worden dat het uitgevoerde onderzoek voldoet aan de academische standaarden. De geïnterviewde docenten geven aan bewust te zijn van de risico's en hierop bij te sturen.

Een positieve ontwikkeling is volgens het panel dat er in toenemende mate vakdidactisch onderzoek plaatsvindt binnen de Rijksuniversiteit Groningen. De meeste vakdidactici die zelf onderzoek verrichten, stimuleren studenten om een onderzoek binnen hun onderzoeksprogramma uit te voeren. Het panel constateert dat in die gevallen de begeleiding goed op orde is. Studenten kunnen dan gebruik maken van het theoretisch kader en het onderzoeksinstrumentarium van de vakdidacticus. Het panel ziet dat de opleiding in dit verband duidelijk de vruchten plukt van het stimuleren van het vakdidactisch onderzoek (zie tevens staf).

Samenhang

Het panel heeft het programma bestudeerd op samenhang en hierover gesproken met studenten, docenten en het management. Het panel komt tot de conclusie dat de inhoudelijke samenhang binnen en tussen de verschillende programmaonderdelen voldoende is. Zoals in de kritische reflectie staat beschreven is het curriculum fasegewijs opgebouwd (oriënterend, funderend, verdiepend), aansluitend bij de concernsbenadering van beginnende leraren (zie tevens opleidingsconcept en didactische werkvormen). Het panel ziet deze fasering vooral terug in de vakdidactiek en het stageonderwijs. Bij het vak Onderwijskunde VO is de fasering minder zichtbaar.

Over de integratie van theorie en praktijk, merkt het panel op dat deze thans vooral plaatsvindt bij de vakdidactiek. Het panel is van mening dat de samenhang tussen theorie en praktijk versterkt kan worden bij het onderdeel Onderwijskunde VO. Uit de gesprekken met docenten en het management blijkt dat zij inspanningen verrichten om de kloof tussen theorie en praktijk te beslechten, maar dat er nog verder aan gewerkt moet worden. De geïnterviewde studenten geven aan bij dit onderdeel een meer inductieve aanpak te verwachten, waarbij er meer aandacht is voor eigen inbreng en leerbehoeften.

Het panel heeft tijdens het bezoek stilgestaan bij de samenhang in de tweejarige educatieve masterprogramma's. Het valt het panel op dat het lerarenopleidingsdeel in hoge mate los staat van het vakinhoudelijke deel. Het panel brengt dit mede in verband met de geïsoleerde positie van de lerarenopleiding. Volgens het panel biedt het aanhalen van de banden met de verschillende faculteiten de kans om het vakinhoudelijk en het educatieve gedeelte meer met elkaar te integreren. Dit zal de samenhang ten goede komen.

Opleidingsconcept en didactische werkvormen

Zoals uit de kritische reflectie blijkt, hanteert de lerarenopleiding een opleidingsconcept dat uitgaat van de ontwikkeling in zogenaamde 'concerns' van beginnende leraren (in opleiding).

De eerste concerns van studenten in de beginfase (fase 1: oriënterend en voorbereidend) zijn vooral gericht op het overleven in de klas. Naarmate er meer mentale ruimte bij de student ontstaat, verschuift het perspectief van het 'ik' naar de 'klas'. In deze fase (fase 2: funderend) spelen concerns een rol die betrekking hebben op de lesgeefstaak. Wanneer de student het ontwikkelingsstadium heeft bereikt waarin hij/zij (een reeks van) lessen kan ontwerpen, kan uitvoeren en evalueren, zullen diens concerns verschuiven van het (ordelijk) verloop van de les naar de opbrengt ervan. Er ontstaat meer oog voor de effecten van het didactisch handelen bij leerlingen.

De lerarenopleiding heeft vanuit dit opleidingsconcept haar opleidingen vormgegeven. Enkele didactische implicaties die daarbij worden gehanteerd zijn:

- van docent-gestuurd onderwijs naar student-gecentreerd onderwijs, of (in termen van 'cognitive apprenticeship'): 'modelling, coaching, scaffolding, fading';
- aanvankelijk slechts theorie/informatie aanbieden die aansluit bij de dagelijkse noden en actuele ontwikkeling van de student;
- niet te snel een beroep doen op de mogelijkheid van de student om te vertaalslag van theorie naar praktijk te maken;
- aanvankelijk het primaat bij de praktijk/het ambacht, later pas bij de theoretische onderbouwing en verdieping daarvan;
- student de informatie en tools aanreiken om gaandeweg de ontwikkeling door te maken van intuïtief handelen naar 'deliberate practice'.

Het panel heeft waardering voor het opleidingsconcept en de didactische uitwerking ervan. Wel constateert het panel dat niet alle geïnterviewde studenten even goed op de hoogte zijn van het concept en het als zodanig herkennen in hun opleidingsprogramma. Dit verdient aandacht. Voorts merkt het panel op dat de lerarenopleiding, met het oog op 'teach as you preach', een aantal didactische werkvormen zou kunnen heroverwegen. Vooral de combinatie van twee uur hoorcollege gevolgd door twee uur werkcollege, zoals die plaatsvindt bij Onderwijskunde VO, is niet in lijn met wat je zou mogen verwachten van een hedendaagse lerarenopleiding en zeker niet vanuit het eigen opleidingsconcept.

Instroom

Het panel heeft de instroomgegevens van de één- en tweejarige variant in de kritische reflectie bestudeerd alsook tijdens het bezoek ontvangen aanvullende informatie over de instroom per schoolvak. Het panel constateert dat de totale instroom per jaar een stijgende lijn vertoont, maar dat de instroom per schoolvak varieert. Het merendeel van de studenten volgt de studie in voltijd (het percentage deeltijdstudenten lag de afgelopen jaren tussen de 3,8% en 12,4%). De instroom in de vakken Economie, Geschiedenis, Nederlands en Engels is relatief hoog. Dit brengt onder meer met zich mee dat voor een aantal vakken zoals Geschiedenis het absorptievermogen van de scholen (stageplaatsen) bereikt lijkt. De opleiding beraadt zich thans op eventuele maatregelen, zoals een numerus fixus, mocht zich een groei in aanmeldingen blijven voordoen. De instroom in vakken als Scheikunde, Wiskunde, Natuurkunde, Duits, Klassieke Talen en Spaans daarentegen is gering. Het panel is van mening dat het versterken van de contacten met de schoolvakfaculteiten kan bijdragen aan het vergroten van de instroom voor een aantal tekortvakken. Het valt het panel op dat de doorstroom van de educatieve minor naar de master heel laag is. Volgens het panel zou dit het effect kunnen zijn van het niet kunnen verzilveren van minorstudiepunten in de educatieve master (zie tevens educatieve minor).

Het panel uit zijn zorgen dat de introductie van brede bacheloropleidingen, met name in het domein van de letteren, ertoe kan leiden dat de instroom terugloopt. Het panel ziet echter ook kansen om de instroom juist te vergroten. Indien studenten vroegtijdig worden geïnformeerd over de mogelijkheden en instroomeisen, kunnen zij hun vakkenpakket daarop aanpassen. Hierdoor kan men studenten trekken die anders niet in aanmerking zouden komen voor een lerarenopleiding. Het panel adviseert om samen met de betreffende faculteiten naar de verschillende mogelijkheden te kijken.

De toelating tot de programma's van de lerarenopleiding valt onder de verantwoordelijkheid van de diverse facultaire toelatings- en/of examencommissies. Voor toelating tot de tweejarige variant geldt als voorwaarde dat een kandidaat in het bezit is van een voor het schoolvak relevant bachelordiploma. Toelating tot de éénjarige variant, die gezien kan worden als een master-na-master, wordt verleend op grond van het bezit van een voor het schoolvak relevant master- of doctoraal diploma. Uit de diverse gesprekken blijkt dat er geen problemen zijn met de aansluiting vanuit de toeleverende masteropleidingen. De kritische reflectie geeft aan dat de beheersing van de Nederlandse taal in enkele gevallen een probleem vormt. De lerarenopleiding heeft onlangs bij facultaire studieadviseurs en toelatingscommissies/examencommissie erop aangedrongen een scherper oog te hebben voor dit probleem. De opleiding werkt momenteel aan de ontwikkeling van een systeem van entree-toetsing. Men verwacht dat het hen beter in staat zal stellen een adequate inschatting te maken van het antwoord op de vraag of de kandidaat in kwestie de Nederlandse taal in kennis en vaardigheid voldoende beheerst om een succesvolle start in de opleiding en het beroep te kunnen maken. Het panel heeft hier waardering voor.

Studielast en studeerbaarheid

Het panel heeft tijdens het bezoek stilgestaan bij de studielast en studeerbaarheid van het programma. Het panel constateert dat het programma, zowel in voltijd als in deeltijd, studeerbaar is. De geïnterviewde studenten geven aan dat zij hard moeten werken, maar dat het wel te doen is. Er zijn volgens hen geen studiebelemmerende factoren aanwezig. Uit het gesprek met de opleidingscommissie blijkt dat er een probleem was met de studielast aan het begin van het programma. Dit is inmiddels adequaat opgepakt. Het panel merkt ten slotte met genoegen op dat de studierendementen vrij positief zijn en dat de uitval relatief laag is.

Staf

Het panel heeft de kwantiteit en kwaliteit van het personeel bestudeerd. Het heeft daartoe de informatie in de kritische reflectie bestudeerd alsook de curricula vitae van stafleden. Het panel constateert dat er voldoende personeelscapaciteit beschikbaar is om het onderwijs te verzorgen. De totale student-stafratio voor de lerarenopleiding (master en minor) bedroeg 21,3:1 in studiejaar 2012-2013, hetgeen het panel acceptabel acht.

Zoals beschreven onder instroom hebben sommige vakken betrekkelijk weinig studenten, terwijl er bij andere vakken sprake is van relatief grote groepen. Uit de gesprekken met de docenten en het management blijkt dat de niet-schoolvak-specifieke onderwijstaken, zoals tutoraat en mentoraat, zodanig worden verdeeld dat er sprake is van een evenwichtige spreiding over de stafleden, in overeenstemming met hun beschikbare onderwijstijd. Desalniettemin ervaren diverse stafleden een hoge werkdruk. Dit heeft niet alleen te maken met de groei van het aantal masterstudenten, maar ook met de invoering van de educatieve minor en de uitbreiding van de onderzoekstaken van de afdeling lerarenopleiding. Daarnaast trekken de vele toets- en beoordelingsmomenten, die een sterkte van de opleiding zijn (zie tevens standaard 3), een zware wissel op het personeel. Het management licht toe zich hier bewust van te zijn. Het heeft dit onderwerp onlangs met stafleden besproken tijdens een

studiedag. Op dit moment onderzoekt men de mogelijkheden om het lesbezoek in de perifere gebieden te reduceren door gebruik te maken van videoregistraties van lessen. Ook is men voornemens het aantal toets- en beoordelingsmomenten in dit kader te heroverwegen.

Ten aanzien van de kwaliteit van het personeel vindt het panel het positief dat veel docenten onderwijskunde en vakdidactiek gepromoveerd zijn of bezig zijn met een promotietraject. Er is, met uitzondering van de gammahoek, veel aandacht voor vakdidactisch onderzoek binnen de opleiding. Het panel constateert tevens met waardering dat veel stafleden in het bezit zijn van een eerstegraadsbevoegdheid en dat een derde van de medewerkers geregistreerd is als lerarenopleider (VELON). Het panel is voorts ook positief over de zogeheten dakpanconstructie, waarbij nieuwe stafleden worden ingewerkt en vakdidactisch/onderwijskundig onderzoek kunnen opzetten onder begeleiding van een ervaren stafflid.

De geïnterviewde docenten houden hun professionele kwaliteit op peil door (vakdidactisch) onderzoek te verrichten, congressen te bezoeken, aan professionele leergemeenschappen deel te nemen, et cetera. De tutores zeggen, mede ten behoeve van hun eigen professionele ontwikkeling, veel overleg met elkaar te hebben en intervisiebijeenkomsten te organiseren. Er is duidelijk veel aandacht voor de professionalisering en coaching van de staf. Het panel heeft hier veel waardering voor en noemt de opleiding een lerende organisatie.

Het valt het panel op dat er een goede samenwerking is tussen de collega's onderling en tussen de medewerkers en het managementteam. De contacten met de docenten zijn volgens de geïnterviewde studenten laagdrempelig. Docenten zijn voor studenten goed bereikbaar. Uit onderwijsbeoordelingen blijkt dat studenten over het algemeen zeer te spreken zijn over de kwaliteit van het personeel.

Over de stagebegeleiding merkt het panel op dat de opleiding sterk inzet op kwaliteit. Via de tutor zijn de communicatielijnen tussen opleiding en de stagescholen kort. Het percentage stagescholen dat tot een (on)gesubsidieerde opleidingsschool behoort, is hoog. De schoolopleiders op deze scholen zijn veelal goed geschoold. De schoolleiders sturen de vakcoaches aan waardoor zij (in)direct zicht en invloed hebben op de vakdidactische en vakinhoudelijke kwaliteit van deze vakcoaches. De Rijksuniversiteit Groningen biedt samen met de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden jaarlijks cursussen aan voor coaches alsook voor schoolopleiders. Daarnaast worden vakcoaches getraind in het systematisch hanteren van de observatie-instrumenten. De geïnterviewde schoolopleiders geven aan dat inmiddels een groot deel van de vakcoaches is getraind. Zij dragen zorg voor de selectie van geschikte vakcoaches en begeleiden hen bij hun taken. Volgens het panel is er sprake van een goede borging van de kwaliteit van de stageplaatsen.

Opleidingsspecifieke voorzieningen

Het panel constateert dat de opleidingsspecifieke voorzieningen voldoen. Zoals uit de kritische reflectie blijkt, beschikt de lerarenopleiding over een aantal eigen onderwijsruimtes die modern geoutilleerd zijn. Verder deelt de opleiding voorzieningen met de faculteit Economie en Bedrijfskunde die voldoen aan de eisen die gesteld mogen worden aan een kwalitatief hoogwaardige fysieke onderwijsleeromgeving. Het panel heeft tijdens het bezoek geen signalen gekregen dat de opleidingsspecifieke voorzieningen ontoereikend zouden zijn. Ook blijkt uit de Nationale Studenten Enquête dat de studenten voldoende tevreden zijn over de voorzieningen van de lerarenopleiding.

Een deel van de studieadviesing, met name in de fase voorafgaand aan de lerarenopleiding, vindt plaats door de facultaire studieadviseurs. De lerarenopleiding heeft periodiek contact

met deze groep studieadviseurs om de informatie te stroomlijnen. De verschillende vakdidactici verzorgen een deel van de voorlichting op de faculteiten. Aan iedere student is een tutor toegewezen die eerste aanspreekpunt voor hem/haar is, de studievoortgang monitort en tevens contactpersoon voor de stageschool is. In de praktijk heeft echter ook de vakdidacticus veel contact met de student. Hij/zij signaleert eventuele problemen en zoekt – meestal in overleg met de tutor – daarvoor met de student naar oplossingen. De geïnterviewde studenten geven aan tevreden te zijn over de begeleiding door de tutores en studieadviseurs. Ook zegt men veel ondersteuning te krijgen van de vakdidactici.

De lerarenopleiding informeert de studenten in toenemende mate via de website en de elektronische leeromgeving Nestor. Voor ieder vak is binnen Nestor een aparte ruimte gecreëerd. Het panel heeft tijdens het bezoek geen klachten van studenten gehoord over de informatievoorziening in de masteropleiding. Volgens de geïnterviewde studenten werkt de digitale leeromgeving Nestor over het algemeen adequaat.

Het panel heeft tijdens het bezoek met vertegenwoordigers van de opleidingscommissie gesproken. Het panel constateert dat de opleidingscommissie goed functioneert. Er zijn korte lijnen tussen deze commissie en het management. Het management luistert goed naar de opleidingscommissie en draagt er zorg voor dat gesignaleerde knelpunten worden opgepakt. De opleidingscommissie bewaakt het evenwicht tussen proactief beleid en inspringen op kritische momenten. Het panel merkt wel op dat de aandacht van de opleidingscommissie voor de grote lijnen versterkt kan worden. Tegelijkertijd beseft het panel dat de benoemingstermijnen van de leden van de opleidingscommissie dit lastig maken.

In algemene zin is het panel bijzonder positief over de verbeteringsgerichte cultuur die het aantroft. De opleiding zet sterk in op kwaliteitszorg en permanente bijsturing van de programma's. De signalen van studenten worden snel opgepakt en er is sprake van korte communicatielijnen tussen studenten, staf, opleiders en management.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de curriculumonderdelen zodanig zijn vormgegeven dat zij studenten in staat stellen de eindkwalificaties te verwerven. De belangrijkste onderwerpen komen aan bod en er is voldoende aandacht voor academische en professionele vorming. Het panel beveelt wel aan om de verwerving van de pedagogische competentie en de competenties op het gebied van vakoverschrijdende, organisatorische en samenwerkende taken op scholen beter te borgen voor alle studenten. Ook stelt het panel vast dat de lerarenopleiding in het programma meer aandacht kan besteden aan toekomstige ontwikkelingen in het onderwijs. Voorts betreft een aandachtspunt de reflectie van studenten op hun professionele ontwikkeling. Het panel concludeert dat de systematiek en diepgang in de reflectie versterkt kunnen worden.

Het niveau van de curriculumonderdelen is in grote lijnen voldoende. Het panel stelt vast dat de lerarenopleiding de geconstateerde problemen bij het vak Onderwijskunde VO onderkent en adequaat oppakt. Wat betreft de vakdidactiek komt het panel tot de conclusie dat deze voor alle schoolvakken voldoende is. Wel constateert het panel dat de inhoudelijke kwaliteit per schoolvak wisselend is en aandacht behoeft.

Het panel stelt vast dat de onderzoekscomponent volstaat. Een aandachtspunt betreft de nadruk op het sociaalwetenschappelijk onderzoek. Het panel constateert dat niet alle studenten daartoe voldoende geëquipeerd zijn en dat de voorbereidende workshops voor dit doel ontoereikend zijn. Het panel adviseert de opleiding om meer open te staan voor andere

vormen van onderzoek. Ten aanzien van de keuze van de onderzoeksonderwerpen stelt het panel met genoeg vast dat studenten in toenemende mate hun onderzoek doen binnen het onderzoeksprogramma van hun vakdidacticus. Het panel constateert dat dit de kwaliteit van het onderzoek en de begeleiding ten goede komt.

Het panel stelt vast dat de stages voldoen. Het panel constateert dat het tutorsysteem een zeer positieve bijdrage levert aan de kwaliteit van het stageonderwijs. Het stemt het panel voorts tevreden dat een groot deel van de studenten stage loopt op al dan niet erkende opleidingsscholen. Op deze scholen is er sprake van een sterke inzet op kwaliteit.

Het panel concludeert dat de inhoudelijke samenhang binnen en tussen de verschillende programmaonderdelen voldoende is. Een aandachtspunt betreft de samenhang tussen theorie en praktijk bij het onderdeel Onderwijskunde VO. Volgens het panel kan die versterkt worden. Een tweede aandachtspunt betreft de samenhang in de tweejarige educatieve masterprogramma's. Het panel stelt vast dat het lerarenopleidingsdeel relatief losstaat van het vakinhoudelijke deel. Teneinde de samenhang te versterken adviseert het panel om samen met de betreffende faculteiten te bezien hoe het vakinhoudelijke en het educatieve gedeelte meer met elkaar geïntegreerd kunnen worden.

Het panel stelt vast dat de totale instroom per jaar een stijgende lijn vertoont, maar dat de instroom per schoolvak varieert. Een aantal vakken heeft te maken met een zorgwekkende lage instroom. Het panel ziet het versterken van de contacten met de schoolvakfaculteiten als een belangrijke impuls om de instroom voor een aantal tekortvakken te vergroten. Het panel constateert voorts dat de introductie van brede bachelors negatieve gevolgen kan hebben voor de instroom. Het ziet echter ook kansen voor uitbreiding. Het panel adviseert de lerarenopleiding om daar samen met de betreffende faculteiten goed naar te kijken.

Het panel komt tot de conclusie dat de opleiding voldoende aansluit op het instroomniveau van studenten. De studielast en studeerbaarheid zijn acceptabel. Er zijn in de opleidingen geen aantoonbaar studiebelemmerende factoren aanwezig. Studenten geven aan dat het programma te doen is binnen de nominale studieduur. De rendementen zijn vrij positief en de uitval is relatief laag.

Het panel concludeert dat de lerarenopleiding kan beschikken over voldoende stafleden om de programma's adequaat uit te kunnen voeren. Een aandachtspunt betreft de hoge werkdruk onder stafleden. Het management pakt dit echter adequaat op. De stafleden zijn inhoudelijk en didactisch goed geëquipeerd. Het panel stelt met genoeg vast dat er binnen de lerarenopleiding veel aandacht is voor de professionele ontwikkeling van de staf. Ook is er veel aandacht voor het (vak)didactisch onderzoek. Wat betreft de professionalisering van schoolopleiders stelt het panel vast dat het merendeel goed geschoold is. Ook zijn de meeste vakcoaches, vooral op de (al dan niet erkende) opleidingsscholen, getraind voor hun rol.

Het panel stelt vast dat de opleiding de beschikking heeft over voldoende opleidingsspecifieke voorzieningen. De studiebegeleiding is adequaat. Ook stelt het panel vast dat het systeem van interne kwaliteitszorg voldoet. Het panel constateert dat de opleidingscommissie goed functioneert, al zou de aandacht van de opleidingscommissie voor de grote lijnen versterkt kunnen worden. Het panel is bijzonder positief over de open en op kwaliteit gerichte cultuur binnen de lerarenopleiding. Die draagt ertoe bij dat eventuele knelpunten tijdig worden gesignaleerd en opgepakt.

De masteropleidingen zijn, met uitzondering van de vakdidactische onderwijsonderdelen, identiek. Het panel komt, alle sterke punten en aandachtspunten van de totale onderwijsleeromgeving overwegend, tot de slotsom dat standaard 2 voldoende is voor alle educatieve masteropleidingen aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Conclusie

Masteropleiding LVHO Aardrijkskunde: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’

Masteropleiding LVHO Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Biologie: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Duits: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Engels: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Frans: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Fries: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Natuurkunde: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Scheikunde: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVHO Wiskunde: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Aardrijkskunde: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Duitse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Engelse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Franse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Friese Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Maatschappijleer: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Nederlandse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Masteropleiding LVOE Spaanse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Systeem van toetsing

Het panel is nagegaan of de opleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing. Het heeft gekeken naar de toetsvormen, inclusief de opzet en beoordeling van de (eind)werkstukken, en de kwaliteitsborging van toetsing en beoordeling.

Toetsvormen

Zoals uit de kritische reflectie en diverse gesprekken met docenten blijkt, heeft de lerarenopleiding veel energie gestoken in het stroomlijnen en transparanter maken van het systeem van toetsing en beoordeling. De opleiding heeft een toetsplan opgesteld waarbij niet alleen de aansluiting tussen toetsvormen en leerdoelen, maar ook de leerinhouden in kaart zijn gebracht. Ook heeft men gekeken of de toegepaste toetsinstrumenten valide en betrouwbaar zijn. De opleiding heeft zogeheten beoordelingsrubrics geïntroduceerd, die de uniformiteit van de beoordelingen ten goede komen. Het panel heeft waardering voor het weloverwogen toetsplan. Het draagt zichtbaar bij aan de kwaliteitsborging van toetsing en beoordeling.

De kritische reflectie omvat een overzicht van de wijze van toetsing van de verschillende curriculumonderdelen. Daarnaast heeft het panel tijdens het bezoek diverse toetsen, gemaakt studentenwerk en beoordelingen per onderdeel bestudeerd. Het panel constateert dat er voldoende variatie in toetsvormen is en dat de toetsvormen goed aansluiten bij het onderwijsconcept en de onderwijsvormen. De vakken Onderwijskunde VO en Basis cursus Master Lerarenopleiding worden voldoende gevarieerd getoetst. De gebruikte toetsvormen zijn schriftelijke toets, opdrachten en schriftelijk werkstuk. Er is veel aandacht voor individuele beoordeling en feedback. De vakdidactieken werken met diverse opdrachten. De vakdidactici hebben de afgelopen periode gewerkt aan een uniformering van de toetsvormen en de beoordelingsinstrumenten. Dit is sterk verbeterd.

De beoordeling van de Masterstages 1, 2 en 3 vindt plaats door de tutor. Het geschiedt aan de hand van een bekwaamheidsdossier, dat de student gedurende de stages dient bij te houden, en een beoordelingsgesprek. Bij dit beoordelingsgesprek zijn, naast de student en de tutor, tevens de vakcoach en de eventuele schoolopleider aanwezig. Bij Masterstage 3 wordt bovendien een presentatie door de student met betrekking tot zijn/haar professioneel profiel, in de beoordeling meegenomen. In principe bepaalt de tutor als examinerator het eindcijfer. Ter bevordering van de betrouwbaarheid neemt hij/zij echter de observaties en adviezen van schoolopleider/mentor, vakcoach en vakdidacticus mee in zijn oordeel. De geïnterviewde studenten geven aan tevreden te zijn met de huidige wijze van toetsing. Men noemt de beoordelingen transparant en billijk. Ook de geïnterviewde schoolopleiders en vakdidactici zijn enthousiast. Zij benadrukken dat hun input voldoende tot zijn recht komt in deze systematiek. Het panel komt tot de slotsom dat deze wijze van stagebeoordeling bijzonder goed werkt. Het panel noemt expliciet te waarderen dat alle stages worden afgerond met een beoordelingsgesprek. Het tutorsysteem draagt duidelijk positief bij aan de uniformering, transparantie en betrouwbaarheid van de stagebeoordelingen.

Tijdens het Onderzoek Master Lerarenopleiding onderzoeken studenten onderwerpen en/of problemen die gerelateerd zijn aan de onderwijspraktijk en vakdidactiek. Het onderzoek mondt uit in een (concept)artikel voor een vaktijdschrift of een wetenschappelijk tijdschrift. Daarnaast dienen studenten een mondelinge onderzoekpresentatie te geven. Studenten kunnen het onderzoek in groepen doen. Het panel waardeert het dat de opleiding ervoor zorg draagt dat zichtbaar is in de beoordelingsformulieren wat de individuele inbreng van de studenten in het eindwerkstuk is. De beoordeling wordt daarop gedifferentieerd. Er zijn altijd meerdere beoordelaars betrokken, hetgeen de betrouwbaarheid van de beoordelingen ten goede komt.

Kwaliteitsborging toetsing en beoordeling

Zoals uit de kritische reflectie blijkt, heeft de lerarenopleiding één examencommissie, die formeel fungeert als subcommissie van de verschillende facultaire examencommissies. De examencommissie is samengesteld uit opleiders die de alfa-, de bèta- en de gammavakken vertegenwoordigen. Daarnaast neemt een onderwijskundige zitting in de commissie alsook een ervaren schoolopleider. Twee leden hebben specifieke psychometrische kennis en toetsdeskundigheid. De commissie vergadert tien maal per jaar. De examencommissie heeft een onafhankelijke rol bij de bewaking van de kwaliteit van toetsing en beoordeling. De commissie ziet er in haar algemeenheid op toe dat het toetsbeleid wordt uitgevoerd in overeenstemming met het onderwijs- en examenreglement en conform het door het faculteitsbestuur vastgestelde toetsplan. Zo wijst zij bijvoorbeeld examinatoren aan, stelt de procedures en criteria voor toetsen en tentamens vast, en bepaalt de wijze van evaluatie van het toetsplan. Daarnaast identificeert de examencommissie jaarlijks een aantal specifieke speerpunten die zij aan nader onderzoek onderwerpt. In collegejaar 2011-2012 spitste dit zich toe op de beoordelingsprocedures en de feitelijke beoordelingen van Masterstage 2. In 2012-2013 betrof het de beoordelingsprocedure en de betrouwbaarheid en validiteit van de eindoordelen over Vakdidactiek 1. In 2013-2014 buigt de examencommissie zich over de mate waarin maatregelen aangaande de beoordeling van Vakdidactiek 1 hebben geleid tot verhoging van validiteit en betrouwbaarheid. Bovendien doet zij onderzoek naar de uitvoering van de beoordelingsprocedure Onderzoek Master Lerarenopleiding en naar de validiteit en betrouwbaarheid van oordelen door steekproefsgewijze vergelijking van beoordeelde producten. Ten tijde van de visitatie waren de resultaten van de twee laatstgenoemde onderzoeken nog niet bekend.

Het panel heeft tijdens het bezoek de verslagen en producten van de examencommissie bestudeerd en gesproken met vertegenwoordigers namens de examencommissie. Het panel is te spreken over de samenstelling en het functioneren van de examencommissie. Het panel vindt het positief dat een aantal leden van de examencommissie psychometrische expertise heeft. Daarnaast heeft het panel waardering voor het feit dat een externe schoolopleider lid is van de examencommissie. Dit vergroot de onafhankelijke positie van de examencommissie. Bovendien is hiermee de link met de stagescholen geborgd.

De kwaliteitsbewaking door de examencommissie is sterk. Het panel ziet de verbeteringsgerichte cultuur van de opleiding duidelijk terug bij de examencommissie. Het panel heeft veel waardering voor de genoemde steekproeven. Het merkt daarbij op dat de examencommissie de steekproeven zelf uitvoert, met andere woorden het werk van collega's zelf bestudeert en beoordeelt. Gezien de kleinschaligheid van de opleiding en de korte communicatielijnen zou dat wellicht tot gevoelige situaties kunnen leiden. Het panel heeft niet de indruk gekregen dat dit thans het geval is. Ook de geïnterviewde leden van de examencommissie benadrukken geen problemen te ondervinden wat betreft hun onafhankelijke positie. Zij bewandelen de formele wegen en kunnen hun taken naar behoren

uitvoeren. Het panel geeft aan hier wel alert op te blijven. Eventueel zou de examencommissie kunnen overwegen om (delen van) dergelijke onderzoeken uit handen te geven.

Gerealiseerd eindniveau

Het panel is nagegaan of de studenten van de verschillende educatieve masteropleidingen de beoogde eindkwalificaties realiseren. Hiertoe heeft het panel van negenentwintig studenten de verslagen en beoordelingen van het Onderzoek Master Lerarenopleiding bestudeerd. Omdat de eindproducten van het onderzoek niet het totaalbeeld van het eindniveau van de student laten zien, heeft het panel voorts van de betreffende studenten de eindproducten voor Vakdidactiek 2 en de bekwaamheidsdossiers voor Masterstage 3, inclusief de bijbehorende beoordelingen, bestudeerd. Ook heeft het panel materiaal van overige toetsen bekeken en gesproken met alumni, schoolopleiders en het afnemend veld over het eindniveau van de studenten.

Zoals genoemd onder standaard 2 is de intentie van de opleiding sociaalwetenschappelijk onderzoek. Het panel constateert dat niet alle studenten hier even goed op voorbereid zijn, hetgeen ook zichtbaar is in het wisselende niveau van de werkstukken. Volgens het panel behoren de eindwerkstukken van de gammastudenten tot de betere werkstukken. Het bètadomein geeft een divers beeld. Sommige eindwerkstukken zijn goed, andere beduidend minder. Wel halen ze allemaal het masterniveau. Het panel merkt op dat de alfastudenten over het algemeen het minst goed zijn toegerust voor sociaalwetenschappelijk onderzoek. Dit is ook zichtbaar in de eindwerkstukken; met name in de alfahoek constateert het panel relatief veel zwakke scripties. Het panel heeft twee eindwerkstukken als onvoldoende beoordeeld.

Het panel heeft met diverse docenten en het management gesproken over het niveau van de eindwerkstukken. Het constateert op basis daarvan dat de lerarenopleiding oog heeft voor de problematiek rondom het eindwerkstuk. Er worden binnen de opleiding diverse oplossingen toegepast zoals het toestaan van andere onderzoeksmethodieken (bijvoorbeeld literatuuronderzoek), het aansluiten bij het onderzoek van de vakdidacticus en uitgebreide ondersteuning bij het uitvoeren van het onderzoek door de vakdidacticus. Het panel merkt op dat deze oplossingen goed werken. Vooral het aansluiten bij het onderzoek van de vakdidacticus heeft een positieve invloed op de kwaliteit. Het panel benadrukt nogmaals dat het van mening is dat de opleiding meer open kan staan voor andere onderzoeksmethoden dan empirisch onderzoek. Het zou volgens het panel goed zijn als de opleiding in dit licht de doelen van het onderzoek nog eens heroverweegt en scherper formuleert.

Wat betreft de bekwaamheidsdossiers constateert het panel dat deze voldoen. Wel ziet het panel ook hier een wisselende kwaliteit. De reflecties door studenten zijn veelal gericht op persoonlijke stage-ervaringen en over het algemeen niet heel theoretisch georiënteerd en diepgaand. De eindproducten voor Vakdidactiek 2, die bestaan uit een vakdidactisch onderbouwd onderwijsconcept inclusief een toets en beoordelingsmodel, zijn aan de maat.

Het panel komt op basis van het bestudeerde materiaal en de diverse gesprekken tot de conclusie dat studenten na afronding van de opleiding startbekwaam zijn. Het werkveld is heel tevreden over de afgestudeerden en alumni geven aan dat ze goed voorbereid waren op de arbeidsmarkt. Het panel is positief dat zowel de opleiding als het werkveld het belang van inductie onderkennen en inspanningen doen om dergelijke trajecten in te zetten.

Overwegingen

Het panel is nagegaan of de lerarenopleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

Het panel stelt op basis van de kritische reflectie, het beschikbare toetsmateriaal en de diverse gesprekken vast dat het systeem van toetsing voldoet. De lerarenopleiding hanteert diverse toetsvormen die qua inhoud en niveau adequaat aansluiten bij de leerdoelen van de onderwijsonderdelen. Het panel is in het bijzonder positief over het tutorsysteem. De stagebeoordeling door tutores draagt duidelijk bij aan de transparantie, uniformiteit en betrouwbaarheid van de beoordelingen.

Het panel stelt vast dat er een adequaat toetsbeleid is uitgewerkt. Ook stelt het panel vast dat de kwaliteitszorg rondom toetsing voldoet. Het panel heeft met waardering kennisgenomen van de activiteiten van de examencommissie op dit terrein.

Het panel stelt vast dat de opleiding gebruik maakt van adequate procedures voor de afsluitende onderzoeksprojecten. Het panel vindt het positief dat bij groepswork van studenten er een gedifferentieerde beoordeling plaatsvindt, waarmee zichtbaar wordt gemaakt wat de inbreng en prestaties van de individuele student zijn. Het panel constateert dat de kwaliteit van het gemaakte studentenwerk wisselend is; met name in de alfahoek is een groot aantal onderzoeksverslagen relatief zwak. Het panel brengt dit in verband met het onvoldoende toegerust zijn van diverse studenten voor het sociaalwetenschappelijk onderzoek. Het panel constateert evenwel ook dat de opleiding voldoende zicht heeft op de problematiek en werkt aan oplossingen.

Om het eindniveau van de studenten te bepalen, heeft het panel niet alleen onderzoeksverslagen, maar ook vakdidactische ontwerpen en bekwaamheidsdossiers ingezien. Ook heeft het panel gekeken naar de tussentijdse toetsen en gesprekken gevoerd met schoolopleiders en het afnemend veld. Het panel concludeert op basis van deze informatie dat studenten van alle masteropleidingen de beoogde eindkwalificaties realiseren.

Conclusie

Masteropleiding LVHO Aardrijkskunde: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Biologie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Duits: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Engels: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Frans: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Fries: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Natuurkunde: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Scheikunde: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVHO Wiskunde: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding LVOE Aardrijkskunde: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Duitse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Engelse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Franse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Friese Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Maatschappijleer: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Nederlandse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.
Masteropleiding LVOE Spaanse Taal en Cultuur: het panel beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel per opleiding

Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Aardrijkskunde* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Algemene Economie* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LHVO Biologie* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Duits* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Engels* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Frans* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Fries* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Geschiedenis en Staatsinrichting* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Griekse en Latijnse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Management en Organisatie* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Natuurkunde* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Nederlands* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Scheikunde* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVHO Wiskunde* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Aardrijkskunde* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Duitse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Economie en Bedrijfswetenschappen* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Engelse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Filosofie* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Franse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Friese Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Geschiedenis* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Griekse en Latijnse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Maatschappijleer* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Nederlandse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.
 Het panel beoordeelt de *masteropleiding LVOE Spaanse Taal en Cultuur* als ‘voldoende’.

Deel II – Educatieve minor

Beoordeling van de educatieve minor aan de hand van het Beoordelingskader voor de educatieve minoren

Inleiding

De lerarenopleiding verzorgt sinds 2009-2010 het onderwijs in de educatieve minor van een aantal facultaire bacheloropleidingen voor een vijftiental schoolvakken. De educatieve minor (30 EC) leidt in combinatie met een specifiek bachelordiploma tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid voor een bepaald schoolvak. Deze beperkte bevoegdheid geeft recht om les te geven in de onderbouw van havo, vwo en vmbo-t. De lerarenopleiding beoogt met de minor een bijdrage te leveren aan de toename van het aantal academisch opgeleide leraren in het voortgezet onderwijs, waarbij het haar intentie is dat zoveel mogelijk studenten met deze minor uiteindelijk doorstromen naar de lerarenopleidingen op masterniveau.

Het opleidingsprogramma van de educatieve minor is een coproductie van de lerarenopleiding en zes schoolopleiders van scholen waar de lerarenopleiding een nauw samenwerkingsverband mee heeft. De lerarenopleiding heeft voor deze insteek gekozen om de praktische relevantie van de opleidingsonderdelen te kunnen waarborgen. De minor is geprogrammeerd in het vijfde semester van de bacheloropleiding en kent een blokmodel waarbij studenten de gelegenheid hebben om zich gedurende een half jaar volledig te concentreren op de minor.

Net als bij de masteropleiding merkt het panel op dat er bij de educatieve minor weinig betrokkenheid is vanuit de toeleverende faculteiten. Het panel ziet dit als een gemiste kans en adviseert de lerarenopleiding om de samenwerking met deze faculteiten te versterken.

Beoogde eindkwalificaties

De eindtermen van de educatieve minor zijn opgenomen in bijlage 3. Deze eindtermen komen overeen met de zeven landelijke ICL-competenties voor educatieve minoren zoals die zijn opgenomen in het domeinspecifieke referentiekader. Het panel stelt dan ook vast dat de eindtermen van de educatieve minor van de Rijksuniversiteit Groningen voldoen aan de landelijk geformuleerde competenties en bekwaamheidseisen voor de leraar vmbo-tl en onderbouw havo-vwo. Daarmee voldoen deze eindtermen qua inhoud, oriëntatie en niveau aan nationale eisen.

Onderwijsleeromgeving

Zoals de kritische reflectie beschrijft, kent het programma voor de educatieve minor een gefaseerde opbouw die bestaat uit twee fasen. De eerste fase (september-oktober) is gericht op het aanleren van (algemene) basale kennis en vaardigheden van pedagogisch-didactisch handelen, het leren observeren en het opdoen van de eerste leservaring onder begeleiding. Deze fase is oriënterend van aard en moet vooral uitwijzen of de student in fase twee verder kan en wil. Fase twee is van november tot en met januari en is gericht op het zelfstandig lesgeven aan onderbouwklassen. Daarbij ligt de nadruk meer op de vakdidactische component. Deze fase heeft een beroepskwalificerend karakter. In samenwerking met de schoolopleiders is in de eerste twee weken van fase één een intensief programma opgesteld. Dit programma heeft als doel studenten voldoende kennis te laten opdoen over een aantal aspecten van het leraarschap zodat zij vervolgens goed kunnen functioneren op de stageschool. Het totale onderwijsprogramma vindt afwisselend plaats bij de lerarenopleiding en op de stageschool. Het omvat vier onderdelen: Minorstage 1 Leraar (schoolvak) (10 EC), Basiscursus Minor Lerarenopleiding (5 EC), Minorstage 2 Leraar (schoolvak) (10 EC) en Vakdidactiek (schoolvak) Onderbouw (5 EC). Een overzicht van het programma is opgenomen in bijlage 4.

Hoewel de opzet een afgeleide is van de eerste twee fasen van de masteropleiding, is de minor expliciet toegespitst op het vmbo-tl en de onderbouw havo-vwo. De lerarenopleiding beschouwt de minorstudenten als een aparte doelgroep met een eigen programma. Zij volgen hun opleiding dan ook onafhankelijk van de masterstudenten. Het panel heeft hier veel waardering voor. Leerlingen in het vmbo-tl en in de onderbouw havo-vwo verschillen namelijk wezenlijk van de bovenbouwleerlingen en vergen een andere aanpak.

Het panel heeft het curriculum van de minor bestudeerd en komt tot de conclusie dat het qua inhoud en vormgeving een goed doordacht programma is. De verschillende onderwijsonderdelen zijn van voldoende niveau. De Basis cursus Minor Lerarenopleiding biedt een adequate inleiding op de elementaire theorie die betrekking heeft op het pedagogisch-didactisch handelen in de klas. De Vakdidactiek (schoolvak) Onderbouw is over het algemeen voldoende. Wel merkt het panel op dat het, evenals bij de masteropleiding, een wisselend beeld heeft van de inhoudelijke kwaliteit van de afzonderlijke vakdidactieken. Hoewel de lerarenopleiding in de afgelopen periode heeft gewerkt aan een standaard opzet voor de vakdidactiek, kunnen diverse vakdidactieken inhoudelijk nog versterkt worden (zie tevens standaard 2 van de masteropleidingen).

Wat betreft de vakdidactiek Fries, die vooralsnog alleen in de minor is aangeboden, was er tijdens het bezoek geen vakdidactisch onderwijsmateriaal beschikbaar. Het management licht toe dat er in het verleden één minorstudent Fries is geweest waarvoor maatwerk is getroffen. Dit was een student met een eerstegraads lesbevoegdheid Nederlands. De student kreeg vrijstelling voor het stagedeel en heeft het theoriedeel afgesloten met een werkstuk. Het panel heeft dit werkstuk bestudeerd en is van oordeel dat het een goed en degelijk werkstuk betrof.

Het panel is positief over het stageonderwijs. De stageactiviteiten, een overzicht daarvan is opgenomen in de kritische reflectie, geven een mooi afwisselend beeld. Het panel constateert met waardering dat de stages uitsluitend plaatsvinden op (al dan niet erkende) opleidingsscholen. Dit draagt volgens het panel bij aan de kwaliteitsborging van deze stages. Het panel is voorts positief over de wekelijkse intervisiebijeenkomsten onder begeleiding van een schoolopleider. Daarbij staat reflectie op de professionele ontwikkeling van de student centraal. Een aandachtspunt betreft, zoals blijkt uit de gesprekken met docenten, dat het voor de grote schoolvakken soms lastig is om voldoende stageplaatsen te vinden.

Ook bij de minor stelt het panel met waardering vast dat het tutormodel een positieve schakel is in het stagebegeleidings- en beoordelingstraject. De tutores zijn een eerste aanspreekpunt voor studenten en stagescholen en kunnen snel schakelen bij eventuele problemen. Ze dragen zichtbaar bij aan de competentieontwikkeling en professionele vorming van studenten.

Het panel heeft het programma op samenhang bestudeerd en concludeert dat het cursorisch gedeelte en het praktijkgedeelte goed op elkaar aansluiten. De basis cursus en de cursus vakdidactiek sluiten goed aan op de twee stages, waardoor de relatie tussen theorie en praktijk sterk is.

Het programma van de educatieve minor is alleen toegankelijk voor studenten die zijn ingeschreven in de, volgens de jaarlijks door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vast te stellen, verwantschapstabel. De lerarenopleiding stelt daarnaast de volgende aanvullende eisen: in het bezit zijn van de propedeuse in een betreffend vak; en met succes disciplineaire onderdelen met een studielast van 90 EC (talen 80 EC) te hebben afgerond. Het panel constateert dat de instroom laag is. Uit de diverse gesprekken met studenten en docenten blijkt dat een belemmerende factor is dat de informatievoorziening

door betrokken schoolvakfaculteiten gebrekkig is. Het panel vermeldt nogmaals dat het wenselijk is om de samenwerking met de schoolvakfaculteiten te versterken. De faculteiten kunnen meer dan nu inzetten op het adequaat voorlichten van studenten over de mogelijkheden van de educatieve minor. Verder brengt het panel de lage instroomcijfers in verband met het niet geven van vrijstellingen in de masteropleiding. Dit wil zeggen dat studenten die nu de educatieve minor hebben afgerond, hun studiepunten niet kunnen verzilveren in een eventueel daaropvolgende educatieve masteropleiding. Een aantal geïnterviewde studenten geeft aan om die reden hun educatieve masteropleiding elders te gaan volgen. Het panel beveelt de Rijksuniversiteit Groningen aan haar standpunt in dezen te heroverwegen.

Bij de bètavakken natuurkunde en scheikunde merkt het panel voorts op dat er een behoorlijke druk op de bachelorstudenten ligt om de minor Science for Scientists te volgen. Dit heeft consequenties voor de instroom in de educatieve minor. Vanuit de masteropleiding Educatie en Communicatie in de Wiskunde en Natuurwetenschappen probeert men thans om 5 à 10 EC oriëntatie op het onderwijs in deze minor in te passen. Op deze manier probeert men om studenten te interesseren voor het onderwijs, zodat zij wellicht in hun masterfase kiezen voor de educatieve masteropleiding. Het panel heeft waardering voor deze ontwikkeling. Het stelt echter tegelijkertijd vast dat ook deze maatregel mogelijk negatieve gevolgen zal hebben voor de instroom in de educatieve minor.

Het panel constateert een instroomprobleem voor de bachelorstudenten moderne vreemde talen. Deze studenten moeten straks verplicht een buitenlandstage volgen, waardoor het voor hen onmogelijk zal worden om de educatieve minor te volgen. Het panel acht dit zeer onwenselijk. Het beveelt aan om met de betreffende faculteit naar adequate oplossingen te zoeken.

Het panel is positief over de studierementen, die over het algemeen goed zijn. De geïnterviewde studenten noemen de educatieve minor in de huidige opzet zwaar, zowel qua tijdsdruk als mentale belasting, maar wel te doen. Er zijn volgens hen geen struikelblokken aanwezig.

De medewerkers van de lerarenopleiding die de masteropleiding verzorgen, zijn ook bij de educatieve minor betrokken. Het panel concludeert dan ook dat de educatieve minor kan beschikken over voldoende inhoudelijk en didactisch geëquipeerde stafleden om het programma adequaat uit te kunnen voeren. Het panel vindt het positief dat veel docenten onderwijskunde en vakdidactiek gepromoveerd zijn of bezig zijn met een promotietraject. Het panel constateert tevens met waardering dat veel stafleden in het bezit zijn van een eerstegraadsbevoegdheid en dat een derde van de medewerkers geregistreerd is als lerarenopleider (VELON). Er is binnen de lerarenopleiding veel aandacht voor de professionalisering en coaching van de staf. Een aandachtspunt, dat ook bij de masteropleiding is genoemd, is de ervaren hoge werkdruk onder de staf. Dit heeft onder andere te maken met de invoering van de educatieve minor. Het niet samenvoegen van minor- en masterstudenten, hetgeen het panel waardeert, heeft als keerzijde de hoge belasting van de staf. Over de begeleiding van minorstudenten tijdens stages merkt het panel op dat de betrokken schoolopleiders en vakcoaches veelal goed toegerust zijn voor hun taken. De geïnterviewde minorstudenten zijn over het algemeen zeer tevreden over hun docenten, schoolopleiders en vakcoaches. De contacten zijn laagdrempelig en men is goed bereikbaar.

Het panel stelt vast dat, evenals de masteropleiding, de educatieve minor de beschikking heeft over voldoende opleidingsspecifieke voorzieningen. De studiebegeleiding is adequaat. Ook

stelt het panel vast dat het systeem van interne kwaliteitszorg voldoende waarborgt dat verbeterpunten worden gesignaleerd en opgepakt.

Toetsing en gerealiseerd eindniveau

Het panel constateert dat het systeem van toetsing adequaat functioneert. De gehanteerde toetsvormen zijn in overeenstemming met de leerdoelen, –inhouden en werkvormen. De basis cursus wordt getoetst met een tentamen. De vakdidactiek wordt afgesloten op basis van de resultaten van een aantal opdrachten. De toetsing en beoordeling van de stages vindt plaats op dezelfde manier als in de masteropleiding: aan de hand van een bespreking van het bekwaamheidsdossier dat studenten gedurende hun stage bijhouden. Het panel is, evenals bij de masteropleiding, te spreken over de beoordeling van de stages door tutores. Het tutormodel komt de eenduidigheid en betrouwbaarheid van de beoordelingen zichtbaar ten goede. Zoals uit de kritische reflectie blijkt, is de lerarenopleiding voornemens om ook voor de educatieve minor een toetsplan te ontwikkelen, inclusief concrete beoordelingsrubrics. Zij zal daarbij het observatie- en beoordelingsinstrument, dat destijds ontwikkeld was voor de minorstages, vervangen in lijn met het vernieuwde instrumentarium voor de masteropleiding. Het panel acht deze ontwikkelingen aanbevelingswaardig.

Teneinde het gerealiseerde eindniveau van de educatieve minor te bepalen, heeft het panel voorafgaand aan en tijdens het bezoek inzicht gekregen in de werkstukken/verslagen en beoordelingen van de vakdidactische opdrachten en bekwaamheidsdossiers van twaalf minorstudenten. Het panel merkt op dat de borging van de vakinhoudelijke kwaliteiten van de uitstromende studenten berust bij de bijbehorende vakbachelors, die het panel niet heeft beoordeeld. Daar het panel geen signalen heeft ontvangen anderszins, gaat het ervan uit het inhoudelijke niveau van de uitstromende studenten op dit moment adequaat is. Wel dient de opleiding volgens het panel waakzaam te zijn over de inhoudelijke kwaliteiten van de aankomende studenten uit brede bacheloropleidingen. Deze zouden mogelijk te weinig schoolvakspecifieke kennis aangereikt kunnen krijgen in hun bacheloropleiding. Dit geldt vooral voor studenten uit de hoek van de moderne vreemde talen en de aardrijkskunde. De geïnterviewde vakdidactici geven aan bewust te zijn van het probleem. Zij hebben het inmiddels al aangekaart bij de betreffende faculteiten. Dit heeft echter nog niet geleid tot concrete maatregelen. Het panel beveelt aan om samen met de betrokken faculteiten te kijken naar mogelijke oplossingen.

Wat betreft de (vak)didactische kwaliteiten stelt het panel vast dat het gerealiseerde eindniveau op basis van de bestudeerde documenten moeilijk eenduidig is vast te stellen. De educatieve minor kent geen duidelijk integrerend eindwerkstuk. Ook vindt het panel de genoemde documenten voor dit doel weinig informatief. Desalniettemin heeft het panel, met name door de diverse gesprekken tijdens het bezoek, een positieve indruk gekregen van het eindniveau van de educatieve minorstudenten. De alumni geven aan zich startbekwaam te voelen na afronding van hun educatieve minor en vakbachelor. Uit gesprekken met schoolopleiders en werkveldvertegenwoordigers bleek dat men te spreken was over de kwaliteit van de minorstudenten en hen zou benoemen in geval van vacatures.

Conclusie

Het panel beoordeelt de educatieve minor als ‘positief’.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. Antonia Aelterman promoveerde in 1995 aan de Universiteit Gent op het onderwerp ‘De academische lerarenopleiding. De ontwikkeling van een curriculumconcept als antwoord op maatschappelijke uitdagingen en een verruimde professionaliteitsopvatting’. Vervolgens bekleedde ze aan de Universiteit Gent diverse functies als docent en onderzoeker. Ze was onder andere verantwoordelijk voor een aantal algemeen onderwijskundige opleidingsonderdelen in de specifieke lerarenopleiding en de masteropleiding pedagogische wetenschappen, waaronder Opleidingsdidactiek. Daarnaast verrichtte ze onderzoek naar het functioneren van leraren en hun professionele ontwikkeling en was ze opleidingsvoorzitter van de specifieke lerarenopleiding. In 1997 werd Aelterman benoemd tot hoofddocent aan de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent. Deze functie bekleedde zij tot aan haar emeritaat op 1 oktober 2013. Tussen 2002 en 2011 was ze daarnaast lid van de redactie van het Tijdschrift voor lerarenopleiders (een uitgave van VELON en VELOV). Aelterman heeft ruime ervaring met kwaliteitszorg en –bewaking van lerarenopleidingen. Ze was lid en voorzitter van de werkgroep lerarenopleiding van de VLIR en nam deel aan diverse stuurgroepen voor beleidsondersteuning van het departement onderwijs. Daarnaast was ze regelmatig lid van visitatiecommissies in Vlaanderen.

Prof. dr. Jaap van Marle is vice-decaan aan de faculteit Cultuurwetenschappen van de Open Universiteit Nederland. Tussen 2001 en 2013 was hij decaan van deze faculteit. Van Marle werkte van 1974 tot 1986 als universitair docent en universitair hoofddocent bij de Vakgroep Nederlandse Taalkunde van de Universiteit van Amsterdam, waarna hij directeur werd van het P.J. Meertens-Instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Deze functie bekleedde hij tot 1997. Daarna was hij tot 2001 als senior onderzoeker verbonden aan de Koninklijke Nederlandse Akademie en was hij gasthoogleraar aan verschillende buitenlandse universiteiten. In zijn periode bij de KNAW was hij tevens bijzonder hoogleraar aan de VU Amsterdam (1987-2001), met als leeropdracht ‘Taalverandering’. Als decaan aan de OU was zijn leeropdracht ‘Taal en Cultuur’. Het huidige onderzoek van Van Marle richt zich tevens op dat gebied, namelijk op taalverandering/taalcontact en het Nederlands in de Verenigde Staten. Van Marle is onder andere lid van de Association for the Advancement of Dutch- American Studies en de American Association of Netherlandic Studies.

Prof. dr. Marc de Vries studeerde in 1982 af aan de Vrije Universiteit Amsterdam in de didactiek van de natuurkunde en werd daarna docent wis- en natuurkunde in het middelbaar onderwijs. Hij promoveerde in 1988 op een proefschrift over techniek in het natuurkundeonderwijs. Vervolgens werd hij lerarenopleider wis- en natuurkunde aan de Pedagogisch Technische Hogeschool (nu onderdeel van Fontys) en later afdelingsleider van de 2e-graads opleiding voor techniekdocenten. In 1990 begon hij aan de Technische Universiteit Eindhoven als universitair docent filosofie en ethiek van de techniek. Vanaf 2003 bezet hij in Delft de bijzondere leerstoel voor Christelijke Filosofie en vanaf 2008 ook de gewone leerstoel Science Education. In het kader van die tweede leerstoel werd hij tevens opleidingsdirecteur van de masteropleiding Science Education and Communication in Delft, waarvan de eerstegraads lerarenopleiding natuurkunde, scheikunde, wiskunde en informatica deel uit maakt. Marc de Vries is editor-in-chief van het International Journal of Technology and Design Education (Springer). Hij participeerde eerder in visitaties van lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam en Saxion.

Prof. dr. Herman van den Bosch is hoogleraar Managementwetenschappen, in het bijzonder Managementeducatie. Van den Bosch ontwikkelt en verzorgt onderwijs op het

gebied van innovatiemanagement en academische vaardigheden, en hij onderzoekt de rol van instellingen voor hoger onderwijs in regionale ontwikkeling en innovatie. Van den Bosch is betrokken geweest bij een reeks (internationale) onderwijsvisitaties en accreditaties van nieuwe opleidingen op het gebied van bedrijfskunde, economie en liberal arts & science. Hij verzorgt in binnen- en buitenland trainingen en opleidingen op het gebied van afstandsonderwijs, opleidingsmanagement en kwaliteitszorg. Van den Bosch was van oktober 2001 - september 2011 decaan van de Faculteit Managementwetenschappen van de Open Universiteit. In deze functie was hij verantwoordelijk voor de invoering van de bachelor- en masterstructuur, activerend (afstandsonderwijs) en de ontwikkeling van een opleidingsaanbod voor professionals. Herman van den Bosch publiceerde op het gebied van onderwijsorganisatie, innovatie van het wetenschappelijk onderwijs en de rol van ICT, de rol van kennisinstellingen bij (regionale) innovatie en in de Nijmeegse periode op het gebied van het geografie-onderwijs, kwaliteitszorg en onderwijsmanagement.

Prof. dr. Jean-Pierre de Greve is emeritus hoogleraar Astrofysica aan de Vrije Universiteit Brussel. Daarnaast is hij voorzitter van de werkgroep 'Lerarenopleiders' van de Faculteit Wetenschappen en Bio-ingenieurswetenschappen en voorzitter van de stuurgroep Duurzaamheidsbeleid aan dezelfde universiteit. Verder is de Greve onder meer lid van de wetenschapscommissie van Technopolis (een platform voor wetenschap en technologie in Vlaanderen) en voorzitter van de 'Brussels Diplomacy Academy' van de Vrije Universiteit Brussel. Hij is op meerdere manieren actief voor de International Astronomical Union (IAU), bijvoorbeeld als lid van werkgroepen en als directeur van de IAU International School for Young Astronomers. De Greve was als commissielid betrokken bij verschillende visitaties in het hoger onderwijs in 2006, 2007, 2009 en 2011/2012. Daarnaast nam hij deel in de evaluatiecommissies 'Science in Society' van de Europese commissie en was hij lid van diverse expertcommissies voor de evaluaties van projecten 'Science Communication' in Vlaanderen.

Geert Popma MA is sinds 2013 voorzitter van het College van Bestuur, Stichting Apeldoorns Voortgezet Openbaar Onderwijs (Avoo), een koepel van drie scholen met in totaal circa 3000 leerlingen. Hij studeerde tussen 1977 en 1985 Engelse Taal- en Letterkunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam en the University of Hull. In 2002 behaalde hij daarnaast een Master Educational Management aan de Nederlandse School voor Onderwijsmanagement (NSO) in Amsterdam. Popma heeft ruime ervaring als docent Engels, schoolleider en bestuurder in het voortgezet onderwijs. Tussen 2007 en 2013 was hij directeur/bestuurder van het Anna van Rijn College, Nieuwegein, een school met drie locaties, 2000 leerlingen van LWOO tot tweetalig gymnasium, die in Nederland als voorbeeld dient op het gebied van tweetalig onderwijs. Hij is sinds 2002 lid van visitatiecommissies voor scholen met tweetalig onderwijs voor het Europees Platform en is lid (geweest) van veldadviesraden van de NSO Academie voor Leiderschap in Onderwijs en van de lerarenopleidingen van de Universiteit Utrecht en de Hogeschool Utrecht (2002-2013).

Martien Bos MA studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde met een minor redacteur/editor aan de Universiteit van Amsterdam (1999-2003). Hij werkte als (freelance) redacteur en corrector voor verschillende uitgeverijen (Prometheus, Uitgeverij 521, Bas Lubberhuizen, Boom, Pimento, Augustus, Spectrum etc.), tekstbureaus (Asterisk, Textcase) en tijdschriften (AvantGarde, AvantGarde Men, Havana, Folia, Folia Magazine). Ook werkte hij als ghost writer. In 2013 startte hij aan de universitaire lerarenopleiding Nederlands aan de Vrije Universiteit. Hij is tevens vicevoorzitter van de opleidingscommissie van deze opleiding.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Universitaire Lerarenopleidingen

Inleiding

Dit domeinspecifiek referentiekader voor de universitaire lerarenopleidingen bevat een beschrijving van de actuele stand van zaken binnen het domein van de universitaire lerarenopleidingen en van de eisen die, mede op basis daarvan, gesteld mogen worden aan deze opleidingen. Het betreft het kader voor:

de éénjarige (60 EC) wo-masteropleidingen tot leraar voorbereidend hoger onderwijs (VHO), volgend op een verwante disciplinaire wo-master (inclusief de programmatisch vrijwel overeenkomende educatieve gedeelten binnen tweejarige (educatieve) masteropleidingen); de educatieve minoren (30 EC), die sinds 2009 opleiden tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid VO en vmbo-t; deze educatieve minor maakt deel uit van een bacheloropleiding die is opgenomen in de Regeling verwantschapstabel educatieve minor, die jaarlijks door het Ministerie op verzoek van de universiteiten kan worden aangepast.

Als apart document is in opdracht van de ICL door de NUFFIC een update gemaakt van een beschrijving van de universitaire lerarenopleidingen in de omliggende landen.

Actuele stand van zaken

Sinds de vorige visitatie heeft binnen het domein van de universitaire lerarenopleidingen een aantal ontwikkelingen plaats gevonden die als volgt kunnen worden samengevat:

Om de instroom te vergroten en meer academici te interesseren voor het leraarsvak in het voortgezet onderwijs zijn er meer en flexibele wegen naar het leraarschap gecreëerd. Binnen wo-bacheloropleidingen zijn de educatieve minoren gecreëerd. Het doel is dat ook deze leraren later een vervolgopleiding kiezen en, na afronding van een universitaire lerarenopleiding, als academische leraar voor de klas komen te staan. Verder voorziet de mogelijkheid om via de weg van zij-instroom leraar te worden in een duidelijke behoefte. Voor excellente afgestudeerden is het programma Eerst de Klas gestart, waarin ook het bedrijfsleven een actieve rol speelt. Tenslotte is sinds kort een programma Onderwijsstraineeships gestart, gericht op a. verbreding van de instroom vanuit recent afgestudeerden en promovendi en b. versterking van het onderzoeksprofiel van de afgestudeerde eerstegraads leraar. Sinds de vorige visitatie is de instroom van studenten in de reguliere lerarenopleidingen met ruim 50% toegenomen.

Om de samenwerking tussen lerarenopleidingen en het afnemend veld te verbeteren, zijn er 56 (waarvan 26 vo) door het Ministerie van OCW erkende opleidingsscholen (samenwerkingsverbanden van één of meer lerarenopleidingen met één of meer scholen voor po, vo en mbo). Een aantal opleidingsscholen is erkend als academische opleidingsschool. Meer dan gemiddeld verbinden zij het opleiden van leraren met praktijkgericht onderzoek ten dienste van schoolontwikkeling.

Om de kwaliteit en de voortgaande professionalisering van leraren te borgen is de Onderwijscoöperatie opgericht en het Lerarenregister ingesteld. Daarnaast wordt van universitaire lerarenopleiders in toenemende mate het bezit van een Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) (universitair) docent gevraagd.

Bij een aantal universiteiten is de inbedding van de lerarenopleidingen in de universitaire structuur aangepast. Bij deze instellingen is de verantwoordelijkheid voor delen van of de complete lerarenopleiding ondergebracht bij een of meer faculteiten in plaats van bij een apart instituut binnen de universiteit.

Algemene bekwaamheidseisen

Kaderstellend voor de doelstellingen en eindtermen van de lerarenopleidingen VHO zijn, naast de voor alle wo masteropleidingen geldende Dublin-descriptoren en algemene wettelijke eisen, de bekwaamheidseisen leraar VHO. Deze zijn vastgelegd in de Wet op het voortgezet onderwijs (artikel 36 en verwante artikelen) en het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel (in het bijzonder titel 4: bekwaamheidseisen bovenbouw havo en vwo (voorbereidend hoger onderwijs)). Volgens laatstgenoemd besluit omvat de bekwaamheid tot het geven van onderwijs de volgende competenties:

- interpersoonlijke competentie;
- pedagogische competentie;
- vakinhoudelijke en didactische competentie;
- organisatorische competentie;
- competentie in het samenwerken met collega's;
- competentie in het samenwerken met de omgeving;
- competentie in reflectie en ontwikkeling.

In het besluit is vervolgens per competentie uitgewerkt welke handelingen de leraar kan verrichten en over welke kennis deze beschikt. Afgestudeerden van de universitaire lerarenopleiding (ULO) dienen in alle competentiegebieden startbekwaam te zijn. In ICL-verband zijn deze vereisten nader uitgewerkt voor leraren die aan een universiteit tot leraar VHO zijn opgeleid en gepubliceerd in de VSNU-brochure *Competentieprofiel van leraren die aan een ULO zijn opgeleid*.¹ Kern van deze brochure is de competentietabel (zie pagina 31-33).

Inmiddels heeft de Onderwijscoöperatie aan de Minister een voorstel tot wijziging van de bekwaamheidseisen voorgelegd.² Op het moment van schrijven van dit domeinspecifiek referentiekader heeft de Minister daarop nog niet inhoudelijk gereageerd. De lerarenopleidingen hebben het voornemen om, als de nieuwe bekwaamheidseisen zijn vastgesteld, het competentieprofiel van aan een ULO opgeleide leraar daarmee in overeenstemming te brengen.

Vakinhoudelijk opgeleid via een universitaire masteropleiding

Voorafgaand aan de opleiding tot leraar VHO hebben studenten een disciplinaire universitaire masteropleiding gevolgd en afgerond. Om te kunnen bepalen of studenten voldoende vakinhoudelijk zijn opgeleid is onder auspiciën van de ICL een project uitgevoerd dat geleid heeft tot de brochure "Vakinhoudelijk masterniveau".³ Daarin wordt voor elk schoolvak een overzicht gegeven van de omvang en de inhoud van de vakopleiding. De brochure beschrijft de kerndomeinen van de discipline en per kerndomein een aantal belangrijke subdomeinen voor een eerstegraads leraar in het vak. Voor een aantal vakken zijn zogenoemde omgevingsvakken benoemd. Voor vrijwel alle vakken geldt een minimum van 180 EC aan vakstudie (bachelor en master samen), verdeeld over alle kerndomeinen van de discipline. Deze brochure is voor de opleidingen richtinggevend voor het toelatingsbeleid tot de universitaire lerarenopleidingen en voor het bepalen van aanvullende applicatieprogramma's voor studenten die een niet direct verwante master als vooropleiding hebben.

¹ VSNU-ICL (Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen) (2007). *Competentieprofiel van leraren die aan een ULO zijn opgeleid*. Den Haag: VSNU.

² Onderwijscoöperatie (2012). *Herijking bekwaamheidseisen. Het nieuwe voorstel*. Utrecht: Onderwijscoöperatie.

³ VSNU-ICL (Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen) (07). *Vakinhoudelijk masterniveau. Visie van de ULO's op het academisch gehalte van eerstegraads leraren*. Den Haag: VSNU.

Overige landelijk overeengekomen richtlijnen

De universitaire lerarenopleidingen hebben tevens afspraken gemaakt over het omgaan met eerder verworven competenties van studenten die zich aanmelden voor een universitaire lerarenopleiding en over een toetsingskader, dat beoogt de transparantie en de intersubjectiviteit in de praktijk van de beoordeling en examinering te bewaken en waar nodig te verbeteren.⁴

Ter ondersteuning van de verdere ontwikkeling van het praktijkgedeelte in de opleiding en het samen opleiden in opleidingsscholen is door de gezamenlijke universitaire lerarenopleidingen de handreiking 'Leren door werken in de school' uitgegeven.⁵

Competenties van leraren die aan een Universitaire Lerarenopleiding zijn opgeleid

Competentie	Omschrijving	Vereisten
1. Interpersoonlijke competentie	De eerstegraads leraar onderschrijft zijn interpersoonlijke verantwoordelijkheid. Hij is zich bewust van zijn eigen houding en gedrag en van de invloed daarvan op de leerlingen. Hij brengt op professionele en planmatige wijze een goede samenwerking met en tussen leerlingen tot stand.	Kennis: 1. is op de hoogte van communicatie- en omgangsvormen in de leefwereld van leerlingen, 2. is op de hoogte van theorieën over communicatie, interculturele communicatie en groepsdynamica en kent de implicaties daarvan voor eigen doen en laten. Kunde: 1. maakt contact met de leerlingen en zorgt ervoor dat zij contact kunnen maken met hem en zich op hun gemak voelen, 2. biedt een kader waarbinnen de leerlingen hun eigen leerproces kunnen vormgeven en helpt de leerlingen daarbij, 3. kan daarbinnen leiden, begeleiden, bemiddelen, stimuleren en confronteren, 4. schept een goed samenwerkingsklimaat.
2. Pedagogische competentie	De eerstegraads leraar onderschrijft zijn pedagogische verantwoordelijkheid. Hij brengt op professionele en planmatige wijze voor individuele leerlingen en voor de groepen waarmee hij werkt, een veilige leeromgeving tot stand waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige en verantwoordelijke personen.	Kennis: 1. is vertrouwd met de leefwereld van leerlingen, hun basisbehoeften, hun verwachtingen, met de culturele bepaaldheid daarvan, en weet hoe daarmee om te gaan, 2. is bekend met de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van tieners, jongvolwassenen en volwassenen, met de problemen en belemmeringen die zich daarbij kunnen voordoen en weet hoe die problemen in de praktijk te signaleren en daarmee om te gaan, 3. is bekend met ontwikkelings- en opvoedingstheorieën, is vertrouwd met verschillende opvoedingspraktijken en met de culturele bepaaldheid daarvan en is zich bewust van de consequenties van deze theorieën en praktijken voor het onderwijs en voor eigen doen en laten als leraar, 4. heeft kennis van processen van identiteitsvorming, zingeving en waardenontwikkeling bij tieners, adolescenten en volwassenen, en van de culturele bepaaldheid daarvan en weet hieraan consequenties

⁴ VSNU-ICL (Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen) (2007c). *Beoordeling en Examinering*. Den Haag: VSNU.

⁵ Bolhuis, S., Buitink, J., & Onstenk, J. (2010). *Leren door werken in de school*. Den Haag: VSNU.

		<p>te verbinden voor eigen handelen.</p> <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. vormt zich een goed beeld van het sociale klimaat in een groep, van het welbevinden van de leerlingen binnen die groep en van de vorderingen die zij maken op het gebied van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, 2. ontwerpt op basis daarvan, zo nodig samen met collega's, een passende aanpak of benadering om de groep leerlingen te begeleiden naar een veilig en harmonisch leef- en werkklimaat, 3. voert die aanpak of benadering uit, 4. evalueert die aanpak of benadering en stelt deze zo nodig bij, 5. signaleert problemen en belemmeringen in de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van individuele leerlingen, 6. is in staat te bepalen wanneer verwijzing van individuele leerlingen naar andere deskundigen nodig is en weet dan ook adequaat te verwijzen.
3. Vakinhoudelijke en didactische competentie	<p>De eerstegraads leraar onderschrijft zijn vakinhoudelijke en didactische verantwoordelijkheid. Hij brengt op professionele en planmatige wijze voor individuele leerlingen en voor de groepen waarmee hij werkt een krachtige leeromgeving tot stand waarin leerlingen zich op een goede manier de leerinhouden van een bepaald vak of vakgebied eigen kunnen maken.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. heeft een grondige praktische en theoretische kennis en beheersing van de leerinhouden van het schoolvak of vakgebied, 2. kent het belang van die leerinhoud voor het toekomstige beroep of de toekomstige studie en het dagelijkse leven van de leerlingen, 3. heeft een grondige kennis van de wetenschappelijke achtergronden van de leerinhoud van het schoolvak, is vertrouwd met de betreffende wetenschappelijke disciplines en met de methoden van kennisontwikkeling en kennisoepassing daarbinnen, 4. heeft inzicht in historische en internationale ontwikkelingen in de didactiek van het schoolvak of vakgebied, 5. heeft kennis van het onderzoeksmatig ontwerpen van onderwijs, (vak)didactieken en didactische leermiddelen, waaronder informatie- en communicatietechnologie, 6. is bekend met verschillende onderwijs- en leertheorieën en met verschillende onderwijsarrangementen voor het voorbereidend hoger onderwijs en weet die binnen het schoolvak in praktijk te brengen, 7. is bekend met onderwijsarrangementen voor zelfstandig leren, teamleren en onderzoeken in de tweede fase van het voortgezet onderwijs, 8. is vertrouwd met de wijze waarop leerlingen leren (in het algemeen en wat het schoolvak betreft), wat hun leerbehoeften zijn en hoe zij zich ontwikkelen, 9. heeft een praktische kennis van veel voorkomende leerstoornissen en -belemmeringen en weet daar mee om te gaan, 10. heeft kennis van de invloed van taalbeheersing en taalverwerving op het leren en weet daar in de

		<p>praktijk rekening mee te houden.</p> <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kiest binnen het schoolvak leerinhouden die voor leerlingen betekenisvol en relevant zijn en die passen in de logica van de vakopbouw, 2. vormt zich een goed beeld van de mate waarin de leerlingen de leerinhoud van het schoolvak beheersen en van de manier waarop ze hun werk aanpakken, 3. ontwerpt op basis daarvan gevarieerde leeractiviteiten die voor de leerlingen uitvoerbaar zijn, waaruit zij eventueel kunnen kiezen en die hen aanzetten tot zelfwerkzaamheid, 4. voert die leeractiviteiten samen met leerlingen uit, 5. evalueert de effecten van die leeractiviteiten en stelt ze zo nodig bij, voor de hele groep maar ook voor individuele leerlingen, 6. signaleert leerproblemen en -belemmeringen en stelt, eventueel samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op.
4. Organisatorische competentie	<p>De eerstegraads leraar onderschrijft zijn organisatorische verantwoordelijkheid. Hij brengt op professionele en planmatige wijze in zijn groepen en zijn andere contacten met leerlingen een goed leef- en werkklimaat tot stand dat overzichtelijk, ordelijk en taakgericht is en in alle opzichten helder voor hemzelf, zijn collega's en in het bijzonder de leerlingen.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is bekend met die aspecten van groeps- of klassenmanagement die voor de eigen vorm van onderwijs relevant zijn, 2. is bekend met de organisatorische aspecten van verschillende soorten leeromgevingen in de school. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hanteert op een consequente manier concrete, functionele en door de leerlingen gedragen procedures en afspraken, 2. biedt organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen aan die leerdoelen en leeractiviteiten ondersteunen, 3. houdt voor het onderwijs een planning aan die bij de leerlingen bekend is en waar zij hun eigen planning op kunnen afstemmen, en gaat adequaat om met tijd.

<p>5. Competentie in het samenwerken met collega's</p>	<p>De eerstegraads leraar onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met collega's. Hij levert een professionele bijdrage aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat in zijn school, aan goede werkverhoudingen en een goede schoolorganisatie.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is op praktisch niveau bekend met methodieken voor samenwerking en intervisie, 2. is op praktisch niveau op de hoogte van leerlingvolgsystemen en manieren om het eigen werk toegankelijk te administreren, 3. heeft enige kennis van organisatie- en bestuursvormen voor scholen in het voorbereidend hoger onderwijs, 4. is op de hoogte van modellen voor kwaliteitszorg en methodieken voor onderwijsverbetering en schoolontwikkeling. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. deelt informatie die voor de voortgang van het werk van belang is met collega's en maakt gebruik van de informatie van collega's, 2. levert een constructieve bijdrage aan verschillende vormen van overleg en samenwerken op school, 3. wisselt werk uit en ontwikkelt nieuw werk met collega's, 4. geeft en ontvangt collegiale consultatie en intervisie, 5. werkt met collega's samen aan de ontwikkeling en verbetering van de school.
<p>6. Competentie in het samenwerken met de omgeving</p>	<p>De eerstegraads leraar onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met de omgeving van de school. Hij werkt goed samen met instellingen of bedrijven die betrokken zijn bij het opleiden van de leerlingen. En hij werkt ook goed samen met mensen en instellingen die betrokken zijn bij de zorg voor de leerlingen en bij de school.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is bekend met de leefwereld van ouders of verzorgers en weet hoe daar rekening mee te houden in eigen doen en laten als leraar, 2. is op de hoogte van de professionele infrastructuur waarvan de school onderdeel is, 3. is bekend met de regelgeving en samenwerkingsprocedures tussen de school en instellingen of bedrijven waarmee wordt samengewerkt, 4. weet ervoor te zorgen dat het binnen- en buitenschoolse leren en de interne en externe begeleiding van leerlingen goed op elkaar zijn afgestemd. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. geeft op professionele manier informatie over de leerlingen aan ouders en andere belanghebbenden en maakt gebruik van de informatie die zij geven, 2. zorgt in overleg met de leerling en andere betrokkenen voor afstemming tussen het leren in en buiten de school en voor duidelijkheid over ieders verantwoordelijkheid en bijdrage hierin, 3. neemt op een constructieve manier deel aan verschillende vormen van overleg met mensen en instellingen buiten de school 4. verantwoordt eigen professionele opvattingen en werkwijze met betrekking tot een leerling aan ouders en andere belanghebbenden en past in gezamenlijk overleg zo nodig het eigen werk met die leerling aan.
<p>7. Competentie in reflectie en</p>	<p>De eerstegraads leraar onderschrijft zijn verantwoordelijkheid</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is op de hoogte van actuele ontwikkelingen in de maatschappij, toeleverende en vervolgoopleidingen

<p>onderzoek ten dienste van de eigen professionele ontwikkeling en de ontwikkeling van het schoolvak, het beroep en de school</p>	<p>voor de eigen professionele ontwikkeling. Hij analyseert en expliciteert met distantie en onderzoeksmatige deskundigheid zijn opvattingen over het leraarschap, zijn eigen beroepspraktijk en die van anderen. Hij ontwerpt en evalueert op wetenschappelijk verantwoorde wijze mogelijke oplossingen voor problemen in schoolvak, beroep en school. Hij draagt aldus bij aan het creëren van nieuwe kennis en nieuwe onderwijspraktijken.</p>	<p>en het bedrijfsleven die relevant zijn voor het eigen (vak)onderwijs en voor de school,</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. is op de hoogte van de onderwijspraktijk in andere scholen voor voorbereidend hoger onderwijs en van actuele ontwikkelingen op het gebied van inhouden, werkwijzen en organisatievormen in het voorbereidend hoger onderwijs, 3. is op de hoogte van actuele ontwikkelingen op het gebied van de pedagogiek en de didactiek die relevant zijn voor het eigen (vak)onderwijs, 4. heeft voldoende gedragspsychologische kennis om het eigen gedrag en dat van anderen te begrijpen en te analyseren. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. geeft vorm aan de ontwikkeling van de eigen bekwaamheid, op basis van een goede analyse van de eigen competenties, 2. stemt de ontwikkeling van die bekwaamheid af op het beleid van de school, de ontwikkeling en afspraken binnen het team en de ontwikkeling van het schoolvak, 3. maakt bij die ontwikkeling gebruik van informatie van leerlingen en collega's, in school en bedrijf, vaktijdschriften en vakverenigingen, 4. vraagt hierbij desgewenst collegiale hulp in de vorm van bijvoorbeeld intervisie en supervisie.
<p>Lees waar 'hij', 'hem' en 'zijn' staat, s.v.p. ook 'zij', 'haar' en 'haar'.</p>		

Educatieve minor

Het domeinspecifiek referentiekader van de minoren is onderdeel van het Domeinspecifiek Referentiekader van de Universitaire Lerarenopleidingen waarvan het eerste deel is opgenomen in het ZER van de éénjarige educatieve masteropleidingen.

Specifieke wettelijke kaders en gezamenlijk geformuleerde richtlijnen voor educatieve minoren

Sinds 2009 worden door de meeste universiteiten educatieve minoren verzorgd. Deze educatieve minoren maken deel uit van de universitaire bacheloropleidingen die staan in de verwantschapstabel educatieve minor.⁶ Door de VSNU is het kader voor de educatieve minoren vastgesteld.⁷ Dit kader bevat de eisen die gesteld worden aan inhoud en omvang van de educatieve minor. Onderdeel daarvan zijn het gewenste eindprofiel van de in deze universitaire minor opgeleide leraar en de bijbehorende eindtermen van het programma van de educatieve minor.

Eindprofiel

Het met goed gevolg voltooien van een universitaire educatieve minor en van de bacheloropleiding waartoe deze minor behoort levert de bevoegdheid op om les te geven in de sectoren vmbo-tl en de eerste drie jaren van havo/vwo. Studenten met een educatieve minor bezitten een vakinhoudelijk overzicht van het schoolvakgebied op bachelorniveau en zijn in staat om dit in onderwijsontwerpen voor het gebied waarvoor zij bevoegd zijn in te

⁶ Laatstelijk gewijzigd 5 mei 2012, Staatscourant 2012 nr. 11119 7 juni 2012.

⁷ VSNU: Kader voor de ontwikkeling van educatieve minors leidend tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid. Vastgesteld in Algemeen Bestuur NVAO 19 december 2008.

zetten. Daarnaast onderschrijven zij hun interpersoonlijke, pedagogische, vakinhoudelijke, didactische en organisatorische verantwoordelijkheid. Zij onderschrijven bovendien hun verantwoordelijkheid voor de goede samenwerking met collega's en met de omgeving van de school en voor de eigen professionele ontwikkeling.

Eindtermen educatieve minor

De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo is binnen dit domein van het voortgezet onderwijs in staat om op basis van voldoende theoretisch inzicht, een professionele houding en voldoende vaardigheid:

- een goede samenwerking met en tussen leerlingen tot stand te brengen;
- voor groepen en voor individuele leerlingen een veilige leeromgeving te creëren;
- voor groepen en voor individuele leerlingen een krachtige leeromgeving in te richten waarin leerlingen zich op een goede manier leerinhouden van zijn vakgebied eigen maken;
- in groepen en in andere contacten met leerlingen een overzichtelijk, ordelijk en taakgericht leer- en werkklimaat tot stand te brengen;
- relevante informatie uit te wisselen met collega's in de school en uitkomsten daarvan te benutten;
- relevante informatie uit te wisselen met verzorgers van leerlingen buiten school en daarin te zorgen voor afstemming;
- eigen opvattingen over het leraarschap en de eigen bekwaamheden als leraar empirisch onderbouwd te expliciteren, kritisch te onderzoeken en verder te ontwikkelen.

Deze eindtermen zijn nader vertaald in bekwaamheidseisen leraar vmbo-tl en eerste drie jaar havo/vwo (zie hierna), die zijn afgeleid van de bekwaamheidseisen leraar VO/BVE.⁸

Van meet af aan is het de bedoeling geweest dat degenen die een universitaire educatieve minor hadden afgerond en via het bachelorgetuigschrift de bijbehorende onderwijsbevoegd hadden verworven, in een later stadium door zouden studeren voor een universitaire eerstegraads bevoegdheid. Daarvoor kunnen kandidaten op basis van eerder verworven competenties vrijstellingen krijgen in de universitaire lerarenopleidingen VHO. In een aparte brief van 1 juli 2009 heeft het Ministerie nog eens bevestigd dat het, binnen de regelingen in het OER, aan de examencommissie van de betreffende masteropleiding is om ten aanzien van individuele studenten de aard van die vrijstellingen te bepalen.

Gelet op het karakter en de duur van de educatieve minor (geen aparte opleiding, wel wettelijk geregeld, 30 EC) was er zowel vanuit het onderwijsveld als vanuit de overheid en politiek speciale interesse in de vormgeving van de opleidingen en de kwaliteit van de afgestudeerden. De NVAO heeft met de universiteiten nadere afspraken gemaakt over de wijze van beoordelen en het beoordelingskader.⁹ Door Ecorys en ResearchNed is evaluatieonderzoek uitgevoerd naar de educatieve minor.¹⁰ Mede op grond van deze evaluatieonderzoeken heeft de staatssecretaris geconstateerd dat met de invoering van de educatieve minor een aantrekkelijke en kwalitatief goede nieuwe route naar het leraarschap voor studenten in het wetenschappelijk onderwijs is ontstaan.¹¹

⁸ Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel (in het bijzonder titel 3: bekwaamheidseisen vmbo, onderbouw havo en vwo, praktijkonderwijs, en bve).

⁹ Brieven NVAO aan CvB's 23 november 2011 en 9 februari 2012; 5 beoordelingscriteria educatieve minor beschreven in het document http://www.nvao.net/page/downloads/Beoordelingscriteria_Educatieve_Minor_mei_2009.pdf. Retrieved 22 maart 2012.

¹⁰ Aa, R. van der, Kans, K., Ormskerk, S., Bendig-Jacobs, J., Hogeling, L., & Thomassen, M. (2012). Evaluatie educatieve minor. Eindrapportage. Rotterdam: Ecorys en ResearchNed.

¹¹ Brief staatssecretaris van OCenW aan voorzitter Tweede Kamer d.d. 30 oktober 2012.

Bekwaamheidseisen leraar VMBO-TL en eerste drie jaar HAVO en VWO

Competentie	Omschrijving	Vereisten
1. Interpersoonlijke competentie	De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn onderschrijft zijn interpersoonlijke verantwoordelijkheid. Hij is zich bewust van zijn eigen houding en gedrag en van de invloed daarvan op de leerlingen. Hij heeft ook voldoende kennis en vaardigheid op het gebied van groepsprocessen en communicatie om een goede samenwerking met en van de leerlingen tot stand te brengen.	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> is op de hoogte van communicatie- en omgangsvormen in de leefwereld van leerlingen, is op praktisch niveau op de hoogte van communicatietheorieën, groepsdynamica en interculturele communicatie en kent in het bijzonder de implicaties daarvan voor zijn eigen doen en laten. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> maakt contact met de leerlingen en zorgt ervoor dat zij contact kunnen maken met hem en zich op hun gemak voelen, biedt een kader waarbinnen de leerlingen hun eigen leerproces kunnen vormgeven en helpt de leerlingen daarbij schept een goed klimaat voor samenwerking met de leerlingen en tussen de leerlingen onderling.
2. Pedagogische competentie	De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn pedagogische verantwoordelijkheid. Hij brengt op professionele en planmatige wijze voor individuele leerlingen en voor de groepen waarmee hij werkt, een veilige leeromgeving tot stand waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige en verantwoordelijke personen.	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> is vertrouwd met de leefwereld van zijn leerlingen, hun basisbehoeften, hun verwachtingen, met de culturele bepaaldheid daarvan, en weet hoe hij daarmee om kan gaan, is bekend met de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van tieners, jongvolwassenen en volwassenen, met de problemen en belemmeringen die zich daarbij kunnen voordoen en weet hoe hij die problemen in de praktijk kan signaleren en hoe hij daarmee om kan gaan, is bekend met ontwikkelings- en opvoedingstheorieën, is vertrouwd met verschillende opvoedingspraktijken en met de culturele bepaaldheid daarvan en is zich bewust van de consequenties van die theorieën en praktijken voor het onderwijs en voor zijn doen en laten als leraar heeft kennis van processen van identiteitsvorming, zingeving en waardenontwikkeling bij tieners, adolescenten en volwassenen én van de culturele bepaaldheid daarvan en weet welke consequenties hij hieraan moet verbinden voor zijn handelen. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> vormt zich een goed beeld van het sociale klimaat in een groep, van het individuele welbevinden van de leerlingen en van de vorderingen die zij maken op het gebied van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, ontwerpt op basis daarvan een plan van aanpak of een benadering om de leerlingen te begeleiden naar een veilig en harmonisch leef- en werkklimaat en om hun sociaal-emotionele en morele ontwikkeling te bevorderen in de richting van

		<p>zelfstandigheid en verantwoordelijkheid,</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. hij voert dat plan van aanpak of die benadering uit, 4. hij evalueert dat plan van aanpak of die benadering en stelt het zonnodig bij, voor de hele groep en ook voor individuele leerlingen en 5. hij signaleert problemen en belemmeringen in de socialemotionele en morele ontwikkeling van leerlingen en stelt, zo nodig samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op.
3. Vakinhoudelijke en didactische competentie	<p>De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn vakinhoudelijke en didactische verantwoordelijkheid. Hij heeft voldoende inhoudelijke en didactische kennis en vaardigheid om op professionele en planmatige wijze voor de individuele leerlingen of deelnemers en voor de groepen waarmee hij werkt, een krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin leerlingen of deelnemers zich op een goede manier de leerinhouden van een bepaald vak op beroep eigen kunnen maken.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. heeft zelf een grondige kennis en beheersing van de leerinhouden waarvoor hij verantwoordelijk is en is op grond van eigen studie vertrouwd met de theoretische achtergronden daarvan, 2. kent het belang van die leerinhoud voor het toekomstige beroep en het dagelijks leven van de leerlingen of deelnemers, 3. kent op hoofdlijnen de leerinhoud van andere vakken waarmee hij binnen zijn school samenwerkt, 4. weet op hoofdlijnen wat en hoe zijn leerlingen geleerd hebben in het voorgaande onderwijs en hoe hij daarop kan aansluiten, 5. heeft kennis van, al dan niet onderzoeksmatig, ontwerpen van onderwijs, didactieken en didactische leermiddelen, waaronder informatie- en communicatietechnologie, 6. is bekend met verschillende onderwijs- en leertheorieën, met verschillende onderwijsarrangementen voor het voortgezet onderwijs en weet hoe hij die in praktijk kan brengen; 7. is vertrouwd met de wijze waarop leerlingen leren, wat hun leerbehoeften zijn, hoe zij zich ontwikkelen, welke problemen zich daarbij kunnen voordoen en weet hoe hij daarmee om kan gaan, 8. heeft kennis van de invloed van taalbeheersing en taalverwerving op het leren en weet hoe hij daar in zijn praktijk rekening mee moet houden, 9. heeft praktische kennis van veel voorkomende leerstoornissen en onderwijsbelemmeringen en weet hoe hij daar mee om kan gaan, en 10. heeft kennis van processen van identiteitsvorming, zingeving en waardenontwikkeling bij tieners, adolescenten en volwassenen, en van de culturele bepaaldheid daarvan en weet welke consequenties hij hieraan moet verbinden voor zijn handelen. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. vormt zich een goed beeld van de mate waarin de leerlingen de leerinhoud beheersen en van de manier waarop ze hun werk aanpakken, 2. ontwerpt op basis daarvan gevarieerde leeractiviteiten die voor de leerlingen uitvoerbaar zijn, waaruit zij eventueel kunnen kiezen en die

		<p>hen aanzetten tot zelfwerkzaamheid,</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. voert die leeractiviteiten samen met zijn leerlingen uit, 4. evalueert die leeractiviteiten en de effecten ervan en stelt ze zonedig bij, voor de hele groep maar ook voor individuele leerlingen, en 5. signaleert leerproblemen en -belemmeringen en stelt, zo nodig samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op.
4. Organisatorische competentie	<p>De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn organisatorische verantwoordelijkheid. Hij heeft voldoende organisatorische kennis en vaardigheid om in zijn groepen en zijn andere contacten met leerlingen of deelnemers op professionele en planmatige wijze een goed leef- en werkklimaat tot stand te brengen dat overzichtelijk, ordelijk en taakgericht is en in alle opzichten helder voor hemzelf, zijn collega's en in het bijzonder de leerlingen of deelnemers.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is bekend met die aspecten van groeps- of klassenmanagement die voor zijn vorm van onderwijs relevant zijn, en 2. is bekend met de organisatorische aspecten van verschillende soorten leeromgevingen in de school, zoals open leercentrum en werkplekkenstructuur. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hanteert op een consequente manier concrete, functionele en door de leerlingen gedragen procedures en afspraken, 2. biedt organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen aan die leerdoelen en leeractiviteiten ondersteunen, en 3. houdt voor zijn onderwijs een planning aan die bij de leerlingen bekend is en waar zij hun eigen planning op kunnen afstemmen, en hij gaat adequaat om met tijd.
5. Competentie in het samenwerken met collega's	<p>De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met collega's. Hij heeft voldoende kennis en vaardigheden om een professionele bijdrage te leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat van zijn school, aan goede werkverhoudingen en aan een goede schoolorganisatie.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is op praktisch niveau bekend met methodieken voor samenwerking en intervisie, 2. is op praktisch niveau op de hoogte van leerlingvolgsystemen en manieren om het eigen werk toegankelijk te administreren, 3. heeft enige kennis van organisatie- en bestuursvormen voor scholen in het voortgezet onderwijs, 4. is op de hoogte van modellen voor kwaliteitszorg en methodieken voor onderwijsverbetering en schoolontwikkeling. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. deelt informatie die voor de voortgang van het werk van belang is met collega's en maakt gebruik van de informatie van collega's, 2. levert een constructieve bijdrage aan verschillende vormen van overleg en samenwerken op school, 3. geeft en ontvangt collegiale consultatie en intervisie, 4. werkt met collega's (onderzoeksmatig) samen aan de ontwikkeling en verbetering van de school.

<p>6. Competentie in het samenwerken met de omgeving</p>	<p>De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met de omgeving van de school. Hij heeft voldoende kennis en vaardigheid om goed samen te werken met bedrijven of instellingen om hun gezamenlijke verantwoordelijkheid vorm te geven in het opleiden van de leerling of deelnemer. Hij heeft voldoende kennis en vaardigheid om goed samen te werken met mensen en instellingen die betrokken zijn bij de zorg voor de leerlingen of deelnemers en bij zijn school.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is bekend met de leefwereld van ouders of verzorgers en met de culturele achtergronden van de leerlingen/deelnemers en weet hoe daar rekening mee te houden in eigen doen en laten als leraar, 2. is op de hoogte van de professionele infrastructuur waarvan de school onderdeel is, 3. is bekend met de regelgeving en samenwerkingsprocedures tussen de school en instellingen of bedrijven waarmee wordt samengewerkt, 4. weet ervoor te zorgen dat het binnen- en buitenschoolse leren en de interne en externe begeleiding van leerlingen goed op elkaar zijn afgestemd. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. geeft op professionele manier informatie over de leerlingen aan ouders en andere belanghebbenden en maakt gebruik van de informatie die zij geven, 2. zorgt in overleg met de leerling en andere betrokkenen voor afstemming tussen het leren in en buiten de school en voor duidelijkheid over ieders verantwoordelijkheid en bijdrage hierin, 3. neemt op een constructieve manier deel aan verschillende vormen van overleg met mensen en instellingen buiten de school, 4. verantwoordt eigen professionele opvattingen en werkwijze met betrekking tot een leerling aan ouders en andere belanghebbenden en past in gezamenlijk overleg zo nodig het eigen werk met die leerling aan.
<p>7. Competentie in reflectie en onderzoek ten dienste van de eigen professionele ontwikkeling en de ontwikkeling van het schoolvak, het beroep en de school</p>	<p>De leraar vmbo-tl en onderbouw havo/vwo onderschrijft zijn verantwoordelijkheid voor zijn eigen professionele ontwikkeling. Hij onderzoekt, expliciteert en ontwikkelt zijn opvattingen over het leraarschap en zijn bekwaamheid als leraar.</p>	<p>Kennis:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. is op de hoogte van actuele ontwikkelingen in de maatschappij, toeleverende en vervolgopleidingen en het bedrijfsleven die relevant zijn voor het eigen (vak)onderwijs en voor de school, 2. is op de hoogte van de onderwijspraktijk in andere scholen voor voortgezet onderwijs en van actuele ontwikkelingen op het gebied van inhouden, werkwijzen en organisatievormen in het voortgezet onderwijs, 3. is op de hoogte van actuele ontwikkelingen op het gebied van de pedagogiek en de didactiek die relevant zijn voor het eigen (vak)onderwijs, 4. heeft voldoende gedragspsychologische kennis om het eigen gedrag en dat van anderen te begrijpen en te analyseren. <p>Kunde:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. geeft vorm aan de ontwikkeling van de eigen bekwaamheid, op basis van een goede analyse van de eigen competenties, 2. stemt de ontwikkeling van die bekwaamheid af op het beleid van de school, de ontwikkeling en afspraken binnen het team en de ontwikkeling van het schoolvak,

		<ol style="list-style-type: none">3. maakt bij die ontwikkeling gebruik van informatie van leerlingen en collega's, in school en bedrijf, vaktijdschriften en vakverenigingen,4. vraagt hierbij desgewenst collegiale hulp in de vorm van bijvoorbeeld intervisie en supervisie.
--	--	---

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Educatieve masteropleidingen

Het lerarenopleidingstraject heeft als taak eerstegraads leraren op te leiden die hun academische instelling kunnen integreren in hun bekwaamheden als leraar. Aanstaande leraren doen dit op een planmatige, professionele wijze. Hun academische achtergrond komt hierbij tot uiting in de wijze waarop ze disciplinaire kennis weten te vertalen in vakdidactisch verantwoord handelen in de praktijk en in de manier waarop ze die praktijk onderzoeksmatig weten te analyseren, bij te stellen en te dissemineren.

Dit betekent dat de afgestudeerde:

- beschikt over vakdidactische en onderwijskundige kennis op academisch niveau en in staat is deze kennis toe te passen in de onderwijspraktijk. Het gaat hierbij vooral om de kennis die nodig is in het voorbereidend hoger onderwijs (bovenbouw havo/vwo).
- beschikt over de vaardigheid om als teamlid ook vakoverstijgend te werken in de klas en in de school. Hij is in staat om gewenste samenhang tussen schoolvakken te bevorderen en draagt bij aan het leren van leerlingen in de schoolorganisatie als geheel.
- op de hoogte is van (inter)nationaal onderzoek en curriculumontwikkeling. Hij is bereid en in staat om aan onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten deel te nemen en kan in de eigen onderwijspraktijk leersituaties scheppen en daar lering uit trekken
- een positieve houding heeft ten opzichte van adolescente leerlingen en beschikt over de vaardigheid hen zowel individueel als in groepen te begeleiden. Hij is in staat ze uit te dagen zich tot verantwoordelijke en zelfstandige individuen te ontplooien, waarbij hij rekening houdt met culturele en individuele verschillen.
- de kennis en vaardigheden heeft om vanuit een eigen pedagogisch-didactische visie op onderwijs, met respect voor de in onze pluriforme samenleving aanvaarde normen en waarden, te functioneren in het onderwijs, de school en het onderwijsbeleid.

De algemene doelen van de opleiding zijn vertaald in de hierna compact omschreven eindtermen:

1. Een goede leraar is interpersoonlijk competent. Hij kan op een goede, professionele manier met leerlingen omgaan.
2. Een goede leraar is pedagogisch competent. Hij kan de leerlingen in een veilige werkomgeving houvast en structuur bieden om zich sociaal-emotioneel en moreel te kunnen ontwikkelen.
3. Een goede leraar is vakinhoudelijk en didactisch competent. Hij kan de leerlingen helpen zich de culturele bagage eigen te maken die iedereen nodig heeft in de hedendaagse samenleving.
4. Een goede leraar is organisatorisch competent. Hij kan zorgen voor een overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte sfeer in zijn groep of klas.
5. Een goede leraar is competent in het samenwerken met collega's. Hij kan een professionele bijdrage leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op de school, aan een goede onderlinge samenwerking en aan een goede schoolorganisatie.
6. Een goede leraar is competent in het samenwerken met de omgeving van de school. Hij kan op een professionele manier communiceren met ouders en andere betrokkenen bij de vorming en opleiding van zijn leerlingen.
7. Een goede leraar is competent in reflectie, ontwikkeling en onderzoek. Hij kan op een professionele manier over zijn bekwaamheid en beroepsopvattingen nadenken. Hij kan zijn professionaliteit ontwikkelen en bij de tijd houden.

Educatieve minor

De doelstellingen (eindtermen) voor de educatieve minor zijn direct afgeleid van de SBL-bekwaamheidseisen, die voor deze opleiding zijn toegesneden op de leraar vmbo-tl en onderbouw havo-vwo. De gehanteerde doelstellingen komen overeen met de in VSNU-verband vastgestelde eindtermen en maken als zodanig ook deel uit van het domeinspecifieke referentiekader dat de ULO's hanteren.

De doelstellingen zijn als volgt geformuleerd:

De student die de educatieve minor met goed gevolg heeft doorlopen beschikt over de kennis, de vaardigheid en de bereidheid om les te geven aan vmbo-tl en onderbouw havo-vwo. Hij is voor dit deel van het onderwijs en deze doelgroep in staat om:

- een goede samenwerking met en tussen leerlingen tot stand te brengen;
- voor groepen en voor individuele leerlingen een veilige leeromgeving te creëren;
- voor groepen en voor individuele leerlingen een krachtige leeromgeving in te richten waarin leerlingen zich op een goede manier leerinhouden van zijn vakgebied eigen maken;
- in groepen en in andere contacten met leerlingen een overzichtelijk, ordelijk en taakgericht leef- en werkklimaat tot stand te brengen;
- relevante informatie uit te wisselen met collega's in de school en uitkomsten daarvan te benutten;
- (onder begeleiding) relevante informatie uit te wisselen met verzorgers van leerlingen buiten school en daarin te zorgen voor afstemming;
- eigen opvattingen over het leraarschap en de eigen bekwaamheden als leraar te expliciteren, kritisch te analyseren en verder te ontwikkelen op basis van theoretische inzichten en empirische gegevens.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Programma educatieve masteropleidingen

Opzet eenjarige opleiding (LVHO)

Semester 1		Semester 2	
Periode 1A	Periode 1B	Periode 2A	Periode 2B
Masterstage 1 (5)	Masterstage 2 (15)	Masterstage 3 (10)	
Basiscursus (BCL) (5)	Vakdidactiek 2 (5)		
Vakdidactiek 1 (5)	Onderwijskunde VO (5)		
		Onderzoek Master Lerarenopleiding (10)	

Opzet tweejarige opleiding (Educatieve Master)

	Semester 1		Semester 2	
Jaar 1	Periode 1A	Periode 1B	Periode 2A	Periode 2B
Jaar 1	Vakmaster faculteit (30)		Vakmaster faculteit (20)	
			Masterstage 1 (5)	
			Basiscursus (BCL) (5)	
Jaar 2	Masterstage 2 (15)		Masterstage 3 (10)	
Werken- leren traject	Vakdidactiek 1 (5)	Vakdidactiek 2 (5)		
		Onderwijskunde VO (5)		
			Onderzoek Master Lerarenopleiding (10)	
	Vakmaster faculteit (0 of 5)		Vakmaster faculteit (5 of 10)	

Programma educatieve minor

Fase	Onderdeel	ECTS
I september - medio november	<p>1. Minorstage 1 Leraar [schoolvak]</p> <p>In de Educatieve Minor loopt de student het hele semester drie dagen per week stage op een middelbare school. In deze eerste fase werkt hij van het observeren van ervaren docenten naar het zelfstandig verzorgen van minimaal 20 (delen van) lessen toe waarbij het wenselijk is dat hij aan het eind gewend geraakt is aan het geven van hele lessen. Tijdens de stage dient de student een aantal opdrachten te maken die worden opgenomen in het digitale portfolio. Aan het einde van deze oriënterende en voorbereidende stage wordt hij beoordeeld en krijgt een advies over het vervolg van de Educatieve Minor.</p>	10
I september - medio november	<p>2. Basiscursus Minor Lerarenopleiding</p> <p>Het doel van dit onderdeel is dat de student op de hoogte is van elementaire theorie die betrekking heeft op (effectief) pedagogisch-didactisch handelen in de klas en deze theorie weet toe te passen in zijn lespraktijk. Het gaat dan onder andere om effectief leiding geven aan de klas en orde houden, aspecten van lesvoorbereiding en -uitvoering en omgaan met leerlingen. Het onderdeel wordt getoetst met een tentamen.</p>	5
II medio november - januari	<p>3. Minorstage 2 Leraar [schoolvak]</p> <p>In de tweede fase van de Educatieve Minor gaat de student zelfstandig lesgeven. Ook in deze fase is hij drie dagen per week op de stageschool, hij verzorgt lessenseries en ontwerpt onderwijs-materiaal. Ook worden weer een aantal opdrachten uitgevoerd en verzameld in het digitale portfolio. Aan de hand van lesobservaties en het portfolio wordt in het eindgesprek vastgesteld of hij voldoet aan de eisen die gekoppeld zijn aan de onderwijsbevoegdheid voor de onderbouw havo-vwo en vmbo-tl. Aan het einde van fase II heeft de student minimaal 60 (deel)lessen verzorgd.</p>	10
II medio november - januari	<p>4. Vakdidactiek [schoolvak]: onderbouw</p> <p>In de theoretische component van de tweede fase van de Educatieve Minor geeft de vakdidacticus theorie en training gericht op de vakdidactiek. Net als in de eerste fase volgt de student colleges en maakt hij vakdidactische opdrachten. Het onderdeel wordt afgesloten op basis van de resultaten van een aantal opdrachten.</p>	5

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Educatieve masteropleidingen

De hieronder gepresenteerde tabellen bevatten de informatie over de in- en uitstroom van masterstudenten van de Educatieve Masteropleiding en van de LVHO-opleiding over de periode 2006-2013 in het Werken-lerentraject. In tabellen 1 t/m 2c verwijst het jaar naar het cohort. Dat wil zeggen, 2006 betreft cohort 2006/2007.

Tabel 1a: Instroom in Werken-lerentraject: absoluut

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Educatieve Master	48	43	36	69	52	64	65	79
LVHO	56	62	39	63	59	46	52	61
Totaal	104	105	75	132	111	110	117	140
Waarvan deeltijd	6	13	5	5	14	9	12	10
Waarvan februari-instroom	11	13	13	11	10	11	2	NNB

Tabel 1b: Instroom in Werken-lerentraject: relatief

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Educatieve Master	46,2%	41,0%	48,0%	52,3%	46,8%	58,2%	55,6%
LVHO	53,8%	59,0%	52,0%	47,7%	53,2%	41,8%	44,4%
Waarvan deeltijd	5,8%	12,4%	6,7%	3,8%	12,6%	8,2%	10,3%
Waarvan februari-instroom	10,6%	12,4%	17,3%	8,3%	9,0%	10,0%	1,7%

Tabel 2a: Uitval per cohort Educatieve Master¹²

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Uitval 1e jaar	14,6%	11,6%	8,3%	4,3%	7,7%	7,8%	7,7%

Tabel 2b: Uitval per cohort LVHO

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Uitval 1e jaar	5,4%	22,6%	10,3%	15,9%	16,9%	15,2%	15,4%
Uitval 2e jaar	5,4%	1,6%	5,1%	1,6%	5,1%	4,3%	
Uitval totaal	10,7%	25,8%	15,4%	17,5%	22,0%	19,6%	15,4%

Tabel 2c: Uitval per cohort februari-instroom

Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Uitval 1e jaar	0 %	23,1%	0 %	9,1%	10,0%	0 %	0 %
Uitval 2e jaar	9,1%		7,7%	9,1%		27,3%	0 %
Uitval totaal	9,1%	23,1%	7,7%	18,2%	10,0%	27,3%	0 %

¹² Uitval is berekend in kalenderjaren voor deel- en voltijders

Tabel 3a: Rendement per cohort binnen de nominale studieduur, nominaal + 1 jaar en langer EM¹³

	2006/2007 (N=48)	2007/2008 (N=43)	2008/2009 (N=36)	2009/2010 (N=69)	2010/2011 (N=52)	2011/2012 (N=64)	2012/2013 (N=65)
Nominaal	54,2%	55,8%	55,6%	68,1%	63,5%	67,2%	69,2%
Nominaal + 1 jaar	22,9%	18,6%	22,2%	15,9%	21,2%	14,1%	NNB
Langer	2,1%	7,0%	13,9%	7,2%		NNB	

Tabel 3b: Rendement per cohort binnen de nominale studieduur, nominaal + 1 jaar en langer LVHO

	2006/2007 (N=56)	2007/2008 (N=62)	2008/2009 (N=39)	2009/2010 (N=63)	2010/2011 (N=59)	2011/2012 (N=46)	2012/2013 (N=52)
Nominaal	66,1%	50,0%	53,8%	66,7%	64,4%	69,6%	67,3%
Nominaal + 1 jaar	8,9%	14,5%	20,5%	9,5%	5,1%	6,5%	NNB
Langer	14,3%	8,1%	10,3%	4,8%	5,1%	NNB	

Tabel 3c: Rendement per cohort binnen de nominale studieduur, nominaal + 1 jaar en langer februari-instroom

	2006/2007 (N=11)	2007/2008 (N=13)	2008/2009 (N=13)	2009/2010 (N=11)	2010/2011 (N=10)	2011/2012 (N=11)	2012/2013 (N=2)
Nominaal	36,4%	30,8%	30,8%	9,1%	20,0%	54,5%	0 %
Nominaal + 1 jaar	27,3%	30,8%	38,5%	36,4%	70,0%	0 %	NNB
Langer	27,3%	15,4%	23,1%	36,4%		NNB	

Educatieve minor

Rendementsgegevens Educatieve Minor 2009-2013

Cohort	Begonnen	Niet voltooid	Wel voltooid	Rendement
2009-2010	50	9	41	82,00%
2010-2011	43	8	35	81,40%
2011-2012	41	12	29	70,73%
2012-2013	49	13	36	73,47%
Totaal	183	42	141	77,05%

¹³ Voor deeltijders is als nominaal rendement 2 jaar gerekend

Gerealiseerde docent-studentratio

Opleidingen: <i>Educatieve Master/LVHO + Educatieve Minor</i>	
Functiecategorie	OW-fte's
Hoogleraar	0.1
Universitair hoofddocent	0.4
Universitair docent	0.4
Werknemer-promovendus	0.3
Overig WP*	11.7
Student assistent	0
Subtotaal	12.9
D-S-ratio	1:21,3

* Het betreft hier met name personeel in de functiecategorieën Docent 1, Docent 2 en Docent 3. De meeste werknemers in die categorieën hebben echter wel een onderzoekstaak.

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Educatieve masteropleidingen

Het aantal contacturen bedraagt tijdens de onderwijsweken (7 à 8 weken per blok van 10 weken) gemiddeld 8 uur per week (4 uur college, 2 uur mentoraat/intervisie, 2 uur coachings-gesprekken), afgezien van de individuele onderzoekbegeleiding (gem. 20 uur per student), de lesbezoeken door de tutoeren en vakdidactici en de voortgangs- en eindgesprekken (totaal 6 tot 8 uur per student) die naar aanleiding van de stages met de student gevoerd worden.

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Bezoekprogramma

Dag 1

17 juni 2014

9:00	12:30	Startbijeenkomst inclusief lunch
12:30	13:30	Gesprek management inhoudelijk verantwoordelijken masterprogramma's & educatieve minoren
13:30	13:45	<i>Pauze</i>
13:45	14:30	Gesprek studenten (voltijd + deeltijd & 1-jarig + 2-jarig) <i>alfa</i> masterprogramma's (representatieve selectie)
14:30	15:15	Gesprek studenten (voltijd + deeltijd & 1-jarig + 2-jarig) <i>gamma</i> masterprogramma's (representatieve selectie)
15:15	15:30	<i>Pauze</i>
15:30	16:15	Gesprek studenten (voltijd + deeltijd & 1-jarig + 2-jarig) <i>bèta</i> masterprogramma's (representatieve selectie)
16:15	17:15	Gesprek studenten en alumni educatieve minoren schoolvakken <i>alfa, bèta en gamma</i> (representatieve selectie)
17:15	17:30	<i>Pauze en verzamelen van tussentijdse bevindingen</i>
17:30	18:15	Alumni lerarenopleidingen
18:30	21.00	<i>Diner</i>

Dag 2

18 juni 2014

<i>Van</i>	<i>Tot</i>	<i>Panel</i>
8:30	9:00	<i>Aankomst en voorbereiding</i>
9:00	9:45	Gesprek docenten algemene onderwijskunde masterprogramma's & educatieve minoren
9:45	10:00	<i>Pauze</i>
10:00	10:30	Gesprek docenten vakdidactiek <i>alfa</i> masterprogramma's
10:30	11:00	Gesprek docenten vakdidactiek educatieve minoren schoolvakken <i>alfa</i>
11:00	11:15	<i>Pauze</i>
11:15	11:45	Gesprek docenten vakdidactiek <i>gamma</i> masterprogramma's
11:45	12:15	Gesprek docenten vakdidactiek educatieve minoren schoolvakken <i>gamma</i>
12:15	13:15	<i>Lunch & inloopspreekuur</i>
13:15	13:45	Gesprek docenten vakdidactiek <i>bèta</i> masterprogramma's
13:45	14:15	Gesprek docenten vakdidactiek educatieve minoren schoolvakken <i>bèta</i>
14:15	15:00	<i>Pauze en tussentijdse conclusies</i>
15:00	16:00	Stagebegeleiders en schoolopleiders opleidingen
16:00	16:15	<i>Pauze</i>
16:15	17:00	Afnemend veld opleidingen & minoren
17:00	18:15	<i>Verzamelen van tussentijdse conclusies lerarenopleidingen en minoren</i>
18:30	21:30	<i>Diner</i>

Dag 3

19 juni 2014

8:15	8:30	<i>Aankomst en voorbereiding</i>
8:30	9:00	Gesprek tutoren masterprogramma's & educatieve minoren
9:00	9:45	Gesprek vertegenwoordigers OC lerarenopleidingen
9:45	10:00	<i>Pauze</i>
		Gesprek vertegenwoordigers Examencommissie lerarenopleidingen & educatieve minoren
10:00	10:45	
10:45	11:30	Ruimte voor een extra gesprek
11:30	15:00	Opstellen voorlopige bevindingen opleidingen & minoren <i>inclusief lunch</i>
		Voorbereiden masteropleiding Communicatie en educatie van de wiskunde en natuurwetenschappen
15:00	16:30	Gesprek management inhoudelijk verantwoordelijken masteropleiding
16:30	17:15	Educatie en Communicatie in de wiskunde en natuurwetenschappen
17:15	18:00	Alumni & afnemend werkveld Educatie en Communicatie
18:00	18:30	Nabespreking
18:30		<i>Diner</i>

Dag 4

20 juni 2014

8:00	8:30	<i>Aankomst en voorbereiding</i>
8:30	9:15	Gesprek docenten masteropleiding Educatie en Communicatie
9:15	9:30	<i>Pauze</i>
9:30	10:15	Gesprek studenten masteropleiding Educatie en Communicatie
		Gesprek vertegenwoordigers OC masteropleiding Educatie en Communicatie
10:15	10:45	
10:45	11:00	<i>Pauze</i>
		Gesprek vertegenwoordigers Examencommissie masteropleiding Educatie en Communicatie
11:00	11:30	<i>Lunch, inloopspreekuur & verzamelen van tussentijdse conclusies Educatie en Communicatie</i>
11:30	12:30	
12:30	13:00	Voorbereiden eindgesprek
		Eindgesprek met management masterprogramma's & educatieve minoren & management Educatie en Communicatie
13:00	14:15	
14:15	15:30	Opstellen voorlopige bevindingen
15:30	16:00	Voorbereiden presentatie voorzitter alle opleidingen
16:00	16:15	Mondelinge rapportage voorlopige oordeel alle opleidingen

Gesprekspartners

17 juni 2014

12:30-13:30 Management inhoudelijk verantwoordelijken ULO

Prof. dr. Wim van de Grift (directeur)

Prof. dr. Klaas van Veen (HGL Onderwijskunde)

Prof. dr. Greetje van der Werf (Portefeuillehouder Onderwijs, FB-GMW)

Dr. Ellen Jansen (UHD)

Drs. Dik Maandag (coördinator onderwijs)

13:45-14:30 Studenten alfa masterprogramma's ULO

Tamara Kloosterman (GLTC, 1-jarig)
Frits Dijkstra (Nederlands, 2-jarig)
Marloes Stoker (Spaans, 2-jarig)
Esther de Jong (Duits, LVHO)
Laura Kamp (Nederlands, 2-jarig)

14:30-15:15 Studenten bèta masterprogramma's ULO

Daan Middendorp (Biologie, 2-jarig)
Aniek Bruins (Scheikunde, 2-jarig)
John Geraedts (Wiskunde, LVHO)

15:30-16:15 Studenten gamma masterprogramma's ULO

Chris Smit (Aardrijkskunde, 2-jarig)
Marc van de Haak (Maatschappijleer, 2-jarig)
Marlies ter Beek (Geschiedenis, 2-jarig)
Lieke Hendriks (Filosofie, 2-jarig)
Anton Houtenbos (Aardrijkskunde, LVHO)
Jelger Wiersma (Maatschappijleer, LVHO)
Harmen Trimp (Geschiedenis, LVHO)

16:15-17:15 Studenten en alumni educatieve minor ULO

Petra Klooster (Wiskunde)
Nathan Mol (Natuurkunde)
Jenneke Don (Geschiedenis)
Maaïke Jansen (Scheikunde)
Effy Kruizinga (Frans)
Petra Klooster (Wiskunde)
Feara Klaren (Spaans)
Charlotte Borgmann (Frans)
Marloes Stoker (Spaans)

17:30-18:15 Alumni masteropleidingen ULO

Joke Vos (Nederlands)
Erika Bakker (Wiskunde)
Saskia Oosterhof (Maatschappijleer)
Bas Voet (Economie)
Jolien Hemmen (Biologie)
Laurin Thole (Geschiedenis)

18 juni 2014

9:00-9:45 Docenten algemene onderwijskunde in minor- en masterprogramma's ULO

Siebrich de Vries
Klaas van Veen
Michelle Helms-Lorenz
Dik Maandag

10:00-10:30 Docenten vakdidactiek alfa masterprogramma's ULO

Theo Witte (Nederlands)
Jasmijn Bloemert (Engels)
Dynke van der Wijk (GLTC)
Marjon Tammenga-Helmantel (Duits)
Michelle de Jong (Spaans)

10:30-11:00 Docenten vakdidactiek alfa minorprogramma's ULO

Theo Witte (Nederlands)
Jasmijn Bloemert (Engels)
Dynke van der Wijk (GLTC)
Marjon Tammenga-Helmantel (Duits)
Michelle de Jong (Spaans)

11:15-11:45 Docenten gamma masterprogramma's ULO

Paul Holthuis (Geschiedenis)
Marieke van der Wal (Maatschappijleer)
Chris Diederiks (Aardrijksunde)
Louwrens Wouda/Mark Eldering (Economoie en M&O)

11:45-12:15 Docenten gamma minorprogramma's ULO

Paul Holthuis (Geschiedenis)
Marieke van der Wal (Maatschappijleer)
Chris Diederiks (Aardrijksunde)

13:15-13:45 Docenten bèta masterprogramma's ULO

Menno Wierdsma (Biologie)
Gerrit Roorda (Wiskunde)
Jan Apotheker (Scheikunde)
Enno van der Laan (Natuurkunde)

13:45-14:15 Docenten bèta minorprogramma's ULO

Jaap van Egmond (Biologie)
Gerrit Roorda (Wiskunde)
Jan Apotheker (Scheikunde)

Enno van der Laan (Natuurkunde)

15:00-16:00 Schoolopleiders ULO

Agaath van Kleef (Augustinuscollege, Groningen)
Irene Buffart (Hondsrugcollege, Emmen)
Popke van der Zee (Bogermancollege, Sneek)
Erika Bergema (Drachtster Lyceum, Drachten)
Albert Lotgering (Alleta Jacobscollege, Hoogezand)

16:15-17:00 Afnemend veld ULO

Kees Vreugedenhil (directeur-bestuurder Nassaucollege Assen)
Ilse Top (Rector Lindenberg, RsG De Borgen, Leek)
Jan Nijborg (directeur-bestuurder Winkler Prinscollege, Veendam)

19 juni 2014

8:30-9:00 Tutoren opleiding ULO

Carien Bakker (voorzitter tutorenoverleg)
Marjon Fokkens-Bruinsma
Esther Carrinus
Michelle de Jong
Chris Diederiks

9:00-9:45 Opleidingscommissie ULO

Chris Diederiks (voorzitter)
Anne Gmelig (studentlid)
Marlies ter Beek (studentlid)
Marit Koelen (studentlid)
Joost Haverkate (studentlid)
Marjon Tammenga
Gerrit Roorda

10:00-10:45 Examencommissie ULO

Marieke van der Wal (voorzitter)
Paul Holthuis (secretaris)
Martha Witterholt
Marjon Fokkens-Bruinsma

16:30-17.15 Management inhoudelijk verantwoordelijken EC-master

Prof. dr. Peter van Haastert (faculteitsbestuur / portefeuillehouder onderwijs FWN)
Prof. dr. Petra Rudolf (directeur Graduate School of Science)
Prof. dr. Martin Goedhart (adjunct-opleidingsdirecteur EC-master)
Glenda Vasse MSc, MA (opleidingscoördinator)

17:15-18:00 Alumni en afnemend werkveld EC-master

Douwe van der Tuin MSc (alumnus)
Kim Veenman MSc (alumnus)
Jorien Zevenberg MSc (alumnus)
Drs. Sanne Deurloo (Kennislink, lid Raad van Advies EC-master)
Drs. Monique Pas (Instituut voor Natuureducatie IVN–Noord)
Marjolein van der Burgt MSc (Ver. Kinderen en Volwassenen met Stofwisselingsziekten)

20 juni 2014

8:00-8:30 Docenten EC-master

Drs. Mariëtte Blikendaal
Dr. Ferdinand van der Graaf
Dr. Henk Mulder
Dr. Miriam Ossevoort

9:30-10:15 Studenten EC-master

Bernadet Tatje
Rogier van der Blaak
Bas Leenknecht
Ferdi Doddema
Lisa Brouwer

10:15-10:45 Opleidingscommissie EC-master

Dr. Henk Mulder (staflid OC, voorzitter OC)
Drs. Mariëtte Blikendaal (staflid OC)
Rik Brandenburg (studentlid OC)
Nathalie Horsting (studentlid OC)
Karl van Stiphout (studentlid OC)

11:00-11:30 Examencommissie EC-master

Dr. Miriam Ossevoort (voorzitter EC)
Drs. Jan Apotheker (secretaris EC)
Drs. Martha Witterholt (lid EC)
Drs. Solita van Duin (studieadviseur)

13:00-14:15 Eindgesprek met management ULO en EC-master

Namens de ULO daarbij aanwezig
Prof. dr. Wim van de Grift (directeur)
Prof. dr. Klaas van Veen (HGL Onderwijskunde)
Prof. dr. Greetje van der Werf (Portefeuillehouder Onderwijs, FB–GMW)
Dr. Ellen Jansen (UHD)
Drs. Dik Maandag (coördinator onderwijs)

Namens de EC-master daarbij aanwezig

Prof. dr. Martin Goedhart (adjunct-opleidingsdirecteur EC-master)

Prof. dr. Peter van Haastert (faculteitsbestuur / portefeuillehouder onderwijs FWN)

Prof. dr. Petra Rudolf (directeur Graduate School of Science)

Bijlage 7: Bestudeerde eindwerken en documenten

Voor het bezoek heeft het panel de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Educatieve masteropleidingen	Educatieve minor
1.735.179	2035480
1.702.025	1960938
1.607.111	1900986
1.735.330	1686437
1.616.323	1886703
1.397.362	1921746
2.022.958	2004429
2.208.873	2021242
1.535.803	1319302
862.495	1815733
1.674.188	1765477
1.332.058	1930567
1.390.287	
1.689.606	
2. 314.843	
1.626.213	
1.926.322	
1.483.994	
1.465.228	
2.337.614	
1.346.830	
zij-instromer	
1.652.109	
1.686.437	
2.044.803	
zij instromer	
1.606.778	
1.537.369	
1.026.305	

Tijdens het bezoek heeft het panel onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Alle bijlagen bij de kritische zelfstudie
- Onderwijsjaarverslagen/Onderwijsmonitor 2011-2012, 2012-2013
- Onderwijsevaluaties Master 2010-2014
- Onderwijsevaluaties minor 2010-2014

- Studiegids
- Onderwijsrooster

- Studiehandleidingen
 - Masterstages
 - Basiscursus lerarenopleiding
 - Onderwijskunde VO
 - Onderzoek master lerarenopleiding
 - Educatieve minor

- Gehanteerde literatuur
- Toetsplannen

- Notulen Opleidingscommissie 2012-2014
- Jaarverslagen Opleidingscommissie 2011-2013
- Notulen examencommissie 2012-2014
- Jaarverslagen Examencommissie 2011-2013
- Verslag onderzoek Excie naar beoordeling vakdidactiek 1
- Verslag onderzoek Excie naar beoordeling Masterstage 2
- Notulen afdelingsoverleg 2012-2014
- Verslagen Opleidingsraad 2012-2014

- Kwaliteitszorgprotocol
- Evaluatie instrumenten
- Samenvatting resultaat onderzoek afnemend veld 2014
- Samenvatting resultaat onderzoek onder alumni 2014

- Tentamens, toetsopdrachten en rubrics
- Steekproef eindproducten voor Onderwijskunde VO 2014 (voorbeelden van onvoldoende, voldoende en goed/uitstekend)

- Publicaties 2012-2014
- Meest recente dissertaties
- Oratie Wim van de Grift